

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

**Poradenská činnost uchazečům zdravotně postiženým evidovaným na Úřadu práce
v Olomouci, ve spolupráci s Agenturou podporovaného zaměstnávání SPOLU Olomouc**

**Consulting services for disabled applicants registered in Olomouc Labour Office in
cooperation with Supported Employment Agency SPOLU Olomouc**

Bakalářská diplomová práce

MONIKA MATYÁŠOVÁ

Vedoucí bakalářské diplomové práce: Ph.D. Pavel Veselský

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 20. března 2013

Děkuji, Ph.D. Pavlu Veselskému za konzultace a odborné vedení při zpracování této závěrečné práce.

Monika Matyášová

OBSAH

ÚVOD.....	5
I TEORETICKÁ ČÁST	7
1 NEZAMĚSTNANOST	8
1.1 NEZAMĚSTNANOST VERSUS NEZAMĚSTNANOST ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH.....	8
1.2 FAKTORY, OVLIVŇUJÍCÍ POSTAVENÍ ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH NA PRACOVNÍM TRHU.....	11
1.2.1 Nezaměstnanost osob se zdravotním postižením v Olomouckém kraji.....	12
2 ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM ZA POMOCÍ NÁSTROJŮ VYPLÝVAJÍCÍCH ZE ZÁKONA O ZAMĚSTNANOSTI	14
2.1 AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI	14
2.2 ZVÝŠENÁ PÉČE OSOBÁM ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝM.....	16
3 OBČANSKÉ SDRUŽENÍ SPOLU OLOMOUC	18
3.1 HISTORIE OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ SPOLU OLOMOUC:	19
3.2 POSLÁNÍ, PRINCIPY A CÍLE ORGANIZACE SPOLU OLOMOUC:.....	19
Cíle SPOLU Olomouc:.....	20
3.2.1 Sociální poradenství:.....	20
4 PORADENSKÁ ČINNOST AGENTURY PODPOROVANÉHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ OLOMOUC	22
4.1 PODPOROVANÉ ZAMĚSTNÁVÁNÍ.....	22
4.2 PORADENSKÁ ČINNOST.....	23
4.2.1 výběr klientů do poradenské činnosti.....	25
4.2.2 zařazení klientů do poradenské činnosti	26
4.2.3 Poradenská činnost v jednotlivých letech 2008 - 2011	25
Poradenská činnost za rok 2008	27
Poradenská činnost za rok 2009	28
Poradenská činnost za rok 2010	28
Poradenská činnosti za rok 2011	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 VÝZKUM	32
5.1 CÍL VÝZKUMU	32
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
5.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	33
5.4 DRUH VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ METODY	33
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	35
6.1 PODNADPIS.....	35
ZÁVĚR VÝZKUMU	46

KAZUISTIKA.....	5
0	
JOB - KLUBY - TÉMATA.....	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57
SEZNAM TABULEK.....	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Pracuji na Úřadu práce v Olomouci na referátu evidence a podpory v nezaměstnanosti. Do roku 2005 bylo mou pracovní náplní zprostředkování zaměstnání uchazečům se zdravotním postižením. Tito klienti mají velmi ztížené podmínky na trhu práce a obvykle jsou také v evidenci na úřadu práce dlouhodobě. Většinou se jim nedaří uplatnit v běžné společnosti, mají minimální zkušenosti s hledáním práce, chybí jim pracovní dovednosti, případně si neví rady v různých sociálních situacích. Tito klienti se neobejdou při hledání práce bez pomoci ze strany státu, případně jiných organizací poskytujících pomoc klientům se zdravotním postižením.

Úřad práce v Olomouci využívá veškerých nástrojů zákona o zaměstnanosti, aby těmto klientům pomohl k co nejrychlejšímu návratu na trh práce. Ve své bakalářské práci se budu zabývat jedním z těchto nástrojů. Jedná se o poradenskou aktivitu, která je nabízena právě uchazečům o zaměstnání se zdravotním postižením. Jedná se o poradenský program „Poradenská činnost“, který Úřad práce v Olomouci organizuje ve spolupráci s Agenturou podporovaného zaměstnávání SPOLU Olomouc.

Cílem mé práce bude zhodnocení efektivity poradenského programu „Poradenská činnost“. Chci zjistit, jaký přínos má pro uchazeče se zdravotním postižením, kteří se jej zúčastní. Zajímá mě, zda poradenské aktivity v rámci „Poradenské činnosti“, mezi které patří skupinové poradenství (job-kluby), individuální poradenství a poradenský program, jsou pro klienty dostatečně motivující pro zlepšení jejich postavení na trhu práce. Protože klienti, kteří do tohoto programu vstupují, mají mnohdy i značné a dlouhodobě nevyřešené osobní či psychické problémy související nejen se zdravotním postižením, ale také se vztahy ke svému sociálnímu okolí, chci zjistit, zda je jim nabízena pomoc i v této oblasti. Závěrem provedu zhodnocení, zda tento poradenský program má Úřad práce v Olomouci i nadále využívat.

V teoretické části se nejprve budu zabývat pojmem nezaměstnanost a s tím související nezaměstnaností osob se zdravotním postižením. Dále se zaměřím na faktory, které ovlivňují postavení osob zdravotně postižených na trhu práce. Zde také zmíním podíl nezaměstnaných osob se zdravotním postižením v Olomouckém kraji za rok 2011 ve srovnání s rokem 2010. Poté se zaměřím na to, jakou pomoc občanům se zdravotním postižením, kteří jsou současně vedeni jako uchazeči o zaměstnání, nabízí úřady práce. V další kapitole popíši činnost

občanského sdružení SPOLU Olomouc, jehož hlavní náplní je pomoc osobám se zdravotním postižením, a které nabízí jako jednu ze sociálních služeb i službu „Agentura podporovaného zaměstnávání SPOLU Olomouc“. Hlavní náplní Agentury podporovaného zaměstnávání je nejen podporované zaměstnávání, ale od roku 2006 i poradenský program „Poradenská činnost“. Popíšu, jakým způsobem je tento poradenský program uchazečům o zaměstnání se zdravotním postižením nabízen, kde probíhají jednotlivá sezení, jak často, v jakých prostorách. V závěru teoretické části na podkladě interních dokumentů Úřadu práce v Olomouci zrekapituluji průběh jednotlivých běhů poradenské činnosti v letech 2008-2011. V empirické části provedu podrobnější analýzu jednotlivých běhů poradenské činnosti v letech 2008-2011, k čemuž použiji spisové dokumentace klientů, kteří se jí zúčastnili. Na základě studia složek klientů budu hledat odpovědi v první řadě na otázky, proč chtěli klienti pracovat, jaká byla jejich představa o práci, v čem potřebovali podporu před nalezením práce. Dále zjistím, jakého pohlaví byli nejčastěji účastníci poradenské činnosti, jaký byl jejich věk, vzdělání, jaké měli zdravotní omezení. Dále se zaměřím na to, zda klienti měli nějaké speciální dovednosti, jak dlouho byli registrovaní na úřadu práce, jaké služby již využili. Součástí empirické části bude také kazuistika jako ukázka práce s klientem v rámci poradenské činnosti, kdy spolupráce pokračovala i po skončení poradenské činnosti. Na závěr empirické části zařadím náplně „job-klubů“ (forma skupinového poradenství) jako ukázkou, že poradenská činnost není zaměřena jen na aktivity spojené s hledáním práce, ale také na osobnostní stránky klientů, kteří si v rámci job-klubů mohou nejen prohloubit své znalosti, zlepšit dovednosti nebo získat dovednosti nové, ale také navázat nové sociální kontakty, které mohou vyústit i v přátelství.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NEZAMĚŠTNANOST

Problematika nezaměstnanosti není jen o tom, že lidé nechtějí či nemůžou pracovat, především však vypovídá o „zdravotním stavu“ ekonomiky daného státu. Nese s sebou také problémy, které je nutné řešit. V této kapitole se zaměřuji nejdříve na problematiku nezaměstnanosti obecně, což je důležité pro pochopení kontextu a propojení mého velkého tématu a to je nezaměstnanost zdravotně postižených. V úvodu kapitoly nechybí vysvětlení důležitých pojmů. Následuje podkapitola, kde se zabývám faktory, které ovlivňují postavení zdravotně postižených na trhu práce. V následující podkapitole se zaměřím na podíl nezaměstnaných osob se zdravotním postižením v Olomouckém kraji v roce 2010 a 2011 .

Státním orgánem, který se zabývá jak zaměstnaností, tak nezaměstnaností, je **Úřad práce**. Obecně lze o něm říci, že je to státní orgán, který je podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí a patří do služeb sféry zaměstnanosti. Síť úřadů práce vznikla v roce 1990 a to v souvislosti s novým sociálním problémem – „nezaměstnaností“. Zaujímá důležitou roli v integračních programech. Často bývá partnerem těchto programů, anebo spolupracujících organizací, prostřednictvím kterých jsou osoby spadající do cílové skupiny oslovovány s nabídkou programů.¹

1.1 Nezaměstnanost versus nezaměstnanost zdravotně postižených

Na úvod je potřeba definovat základní pojmy, které se tohoto tématu týkají. Jsou to: zdravotní postižení a nezaměstnanost.

Zdravotní postižení definuje Matoušek jako postižení člověka, které nepříznivě ovlivňuje kvalitu jeho života, hlavně schopnost navazovat a udržovat vztahy s lidmi a schopnost pracovat. Mezi hlavní, běžně používané kategorie patří: postižení zraku, sluchu, řeči, komunikace, mentální postižení, postižení pohybového aparátu a postižení duševní poruchou. U jednotlivých jedinců se mohou vyskytovat v různých stupních či kombinacích.²

¹ Srov. RICHTEROVÁ, B. a kol. *Teorie a praxe problematiky zaměstnávání osob se zdravotním postižením v České republice*. Krnov: Reintegra, 2011, s. 12

² Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 255

Přestože se jedná o skupinu osob se zdravotním postižením, přístupy k jednotlivým druhům postižení se výrazně odlišují.³

Druhým důležitým pojmem je pojem **nezaměstnanosti**. Podle ekonomické teorie je nezaměstnanost „stav, kdy dochází k nerovnováze na trhu práce. Nabídka práce převládá nad poptávkou, nebo struktura nabídky neodpovídá poptávce.“⁴

Osobně se ztotožňuji s názorem, že nezaměstnanost je „sociálně ekonomický jev, který je projevem poruchy na trhu práce, kdy část ekonomicky aktivní populace nemůže uplatnit svou pracovní sílu.“⁵

Z nezaměstnanosti a především té dlouhodobé pak plynou jisté důsledky. Podle Plesníka, Richterové a Quisové, jsou nejčastějšími důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti především snížení životní úrovně a to hlavně ve smyslu zúžení objemu financí, kterými může disponovat. Dochází i ke změně vnímání času, jelikož zaměstnanému člověku plynou dny podle nějaké zvyklosti, den má svou určitou strukturu. V případě dlouhodobé nezaměstnanosti dochází také u člověka k tzv. sociální izolaci, tzn., že nezaměstnaný se většinou stydí za to, že nemá práci a vyhýbá se kontaktu se zaměstnanými. Nezaměstnaný člověk také přichází o jakýsi pomyslný status, může u něj dojít ke zhoršení zdravotního stavu – neklid, bolest hlavy, podrážděnost aj., může dojít ke ztrátě zájmu o život ve společnosti. V neposlední řadě nezaměstnanost zatěžuje rodinné vztahy, jelikož snižuje její životní úroveň a sociální status.⁶

Po období, kdy nezaměstnaný aktivně hledal práci, nastává období pasivity, kdy hledat přestává. Uvádí se, že je to zhruba po 6 – 12 měsících. V České republice dochází k nárůstu počtu nezaměstnaných, tyto lidé se prakticky do zaměstnání už nevrací.⁷

Co se týče **zdravotně postižených nezaměstnaných osob**, uvádí Miroslava Rákoczyová v publikaci „Integrace zdravotně postižených na pracovní trh“, která byla zpracována v rámci projektu „Nová sociální rizika trhu práce a potřeby reformy jeho politické regulace po

³ Srov. RICHTEROVÁ, B. a kol. *Teorie a praxe problematiky zaměstnávání osob se zdravotním postižením v České republice*. Krnov: Reintegra, 2011, s. 24

⁴ HALÁSKOVÁ, R.: *Trh práce a politika zaměstnanosti*, Ostrava: Ostravská univerzita, katedra psychologie, 2001, s. 68

⁵ Učební materiál. *Trh práce a trh peněz* [online]. 2008 [cit. 2013-01-16]. Dostupné z:

<http://www.janska.estranky.cz/clanky/maturitni-okruhy-ekonomika/trh-prace-a-trh-penez-.html>

⁶ Srov. PLESNÍK V., RICHTEROVÁ B., QUISOVÁ S. *Problém dlouhodobé nezaměstnanosti. Praxe a východiska*. Krnov: Reintegra, 2006, s. 11 - 14

⁷ Srov. PLESNÍK V., RICHTEROVÁ B., QUISOVÁ S. *Problém dlouhodobé nezaměstnanosti. Praxe a východiska*. Krnov: Reintegra, 2006, s. 17

vstupu ČR do EU“, že obecně patří zdravotně postižení mezi skupinu, jež je vystavena zvýšenému riziku nezaměstnanosti, zejména tedy pak dlouhodobé nezaměstnanosti.⁸

Úřady práce navíc nemají dostatečnou personální kapacitu na to, aby dokázaly řešit složité akumulované problémy dlouhodobě nezaměstnaných jedinců. Důsledkem toho je skutečnost, že právě dlouhodobě nezaměstnaní dochází na úřad práce nejméně často.⁹

U zdravotně postižených nezaměstnaných jedinců se projevuje hlavně souvislost se stupněm nejvyššího dosaženého vzdělání. Přibližně čtyřikrát více jsou nezaměstnaností ohroženi zdravotně postižení se základním vzděláním než zdravotně postižení alespoň se středoškolským vzděláním a maturitou. O něco více jsou nezaměstnaností ohroženy i zdravotně postižené ženy (31,3 %) než muži (28,4%) a to navíc v situaci mnohem nižší ekonomické aktivity žen.¹⁰

Obecně rovněž platí, že nezaměstnaností jsou ohroženi lidé vyšších věkových kategorií. Pro zdravotně postižené však tato souvislost neplatí. Naopak jsou nejvíce nezaměstnaností postižení mladí lidé se ZP a s věkem míra nezaměstnanosti spíše klesá. To souvisí s celkovým chováním zdravotně postižených na pracovním trhu a to – s věkem přibývá podíl těch, kteří rezignují na hledání zaměstnání a spíše se stahují do ekonomické neaktivity.¹¹

Postavení zdravotně postižených na českém trhu práce vykazuje stejné obecné charakteristiky jako v jiných evropských zemích. Nízká zaměstnanost je příznačná zejména pro zdravotně postižené osoby s nízkým stupněm dosaženého vzdělání. Starší osoby (především nad 50 let), osoby s mentálním nebo s těžkým zdravotním postižením.¹²

Východiskem z této situace může být zapojení dlouhodobě nezaměstnaných osob do speciálních programů, jež by jim měly poskytnout dostatečnou motivaci a podporu ke změně svého chování a znovunalezení zaměstnání.¹³

⁸ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Integrace zdravotně postižených na pracovní trh*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>

⁹ Srov. PLESNÍK V., RICHTEROVÁ B., QUISOVÁ S. *Problém dlouhodobé nezaměstnanosti. Praxe a východiska*. Krnov: Reintegra, 2006, s. 18

¹⁰ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Integrace zdravotně postižených na pracovní trh*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

¹¹ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Integrace zdravotně postižených na pracovní trh*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

¹² Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Integrace zdravotně postižených na pracovní trh*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

¹³ Srov. PLESNÍK V., RICHTEROVÁ B., QUISOVÁ S. *Problém dlouhodobé nezaměstnanosti. Praxe a východiska*. Krnov: Reintegra, 2006, s. 18

1.2 Faktory, ovlivňující postavení zdravotně postižených na pracovním trhu

Miroslava Rákoczyová uvádí řadu faktorů, které ovlivňují postavení zdravotně postižených na trhu práce. Tyto faktory vyplývají hlavně ze zdravotního omezení jednotlivce a jeho specifík, ze situace na trhu práce, efektivity a úsilí sociální politiky - zejména politiky trhu práce, ale také například z míry rozvoje a celkového nastavení sociálních služeb v daném regionu.¹⁴

Výše zmíněná autorka uvádí, že schopnost pracovat je u zdravotně postižených hlavně ovlivněna typem a mírou jejich handicapu. Zdravotní handicap může znamenat problém např. při zapracování na nové pracovní místo či s ohledem na produktivitu práce. K těmto se mohou přidávat také negativní postoje zaměstnavatelů. Zvláště těžké je zapojení na pracovním trhu v případě kumulace handicapů, jež je u zdravotně postižených poměrně častá. Vedle toho je nízká míra zaměstnanosti spojena i s dalšími znevýhodněními, např. s nízkou úrovní vzdělání či vyšším věkem.¹⁵

- Vzdělanostní struktura zdravotně postižených je v ČR nápadně horší než v populaci jako celku. Podíl osob, jež dosáhly alespoň středoškolského vzdělání s maturitou, je u zdravotně postižených poloviční (21,8 %) v porovnání zastoupení v populaci jako celku (41,4 %).¹⁶
- Podobně je i pro populaci zdravotně postižených charakteristické vysoké zastoupení starších osob – jelikož velký podíl zdravotních handicapů vzniká v souvislosti s pracovní činností, na vzestupu jsou hlavně mentální a psychické problémy a onemocnění spojená se stresem (OECD, 2003).¹⁷

¹⁴ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Integrace zdravotně postižených na pracovní trh*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

¹⁵ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Integrace zdravotně postižených na pracovní trh*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

¹⁶ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Faktory, které ovlivňují postavení zdravotně postižených na pracovním trhu*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

¹⁷ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Faktory, které ovlivňují postavení zdravotně postižených na pracovním trhu*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

- Výkon práce byl pak přímou příčinou zdravotního postižení u takřka 20 % postižených osob v zemích EU 25, podíl je přitom vyšší u mužů (23,3 %) než u žen (13,6 %) (Eurofound, 2004, data za rok 2001).¹⁸
- Nízká míra zaměstnanosti, resp. ekonomické aktivity zdravotně postižených, může taktéž být důsledkem vedlejších účinků systému sociálního zabezpečení. Stejně jako se nezaměstnaní mohou ocitnout v tzv. pasti nezaměstnanosti, ekonomicky neaktivní se mohou ocitnout v pasti neaktivity. To znamená v situaci, kdy je pro ně integrace na pracovním trhu finančně nevýhodná hlavně v důsledku působení daňového systému a systému sociálních dávek.¹⁹

1.2.1 Nezaměstnanost osob se zdravotním postižením v Olomouckém kraji

Tabulka níže ukazuje vývoj počtu uchazečů se zdravotním postižením v Olomouckém kraji v roce 2011, ve srovnání s rokem 2010 a s ohledem na celkový podíl nezaměstnaných žen.

Tabulka 1 Vývoj počtu uchazečů se zdravotním postižením (OZP) v Olomouckém kraji

Osoby se zdravotním postižením	celkem		ženy	
	31. 12. 2010	31. 12. 2011	31. 12. 2010	31. 12. 2011
osoby se zdravotním postižením	4 859	4 152	2 306	1 997
podíl na celkovém počtu UoZ (žen)	11,5 %	10,9 %	11,6 %	10,7 %
z toho os. zdravotně znevýhodněné	786	703	418	379
os. inval. I. a II. stupně	4 056	3 437	1 882	1 615
os. inval. III. stupně	17	12	6	3

zdroj: statistika ÚP ČR, Krajská pobočka v Olomouci

Z tabulky vyplývá, že občané se zdravotním postižením tvořili v kraji k 31.12.2011 11,9 % nezaměstnaných; jejich podíl meziročně mírně stoupl. Počet OZP od roku 2005 postupně klesal. Pokles v minulých letech byl ale menší než pokles celkové nezaměstnanosti – v červnu roku 2007 dosáhl podíl osob se zdravotním postižením rekordní výše 23 %. V dalších obdobích už podíl uchazečů postupně klesal. Tato skutečnost byla dána nejen tím, že byli umisťováni na trh práce prostřednictvím nástrojů Aktivní politiky zaměstnanosti nebo

¹⁸ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Faktory, které ovlivňují postavení zdravotně postižených na pracovním trhu*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

¹⁹ Srov. RÁKOCZYOVÁ, M. *Faktory, které ovlivňují postavení zdravotně postižených na pracovním trhu*. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mopo-cz.eu/stranky/integrace-zdravotne-postizenych-na-pracovni-trh>.

s pomocí projektů Evropských sociálních fondů, ale z části také odebráním statutu osoby se zdravotním postižením. V roce 2009 (s masovým nárůstem celkové nezaměstnanosti) se podíl OZP výrazně snížil.²⁰

²⁰Srov. Portál MPSV. *Zpráva o situaci na trhu práce v Olomouckém kraji v roce 2011* [online]. 2012 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/olk/statistiky/ol_rok2011_kraj.pdf

2 ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM ZA POMOCÍ NÁSTROJŮ VYPLÝVAJÍCÍCH ZE ZÁKONA O ZAMĚSTNANOSTI

V této kapitole objasním postavení osoby zdravotně postižené z hlediska evidence na úřadu práce. Nejdříve je potřeba definovat, co je **aktivní politika zaměstnanosti**. Uvedu, jakými nástroji je realizována. V další části vymezím, kdo jsou podle zákona o zaměstnanosti **osoby se zdravotním postižením**, kterým je třeba dle zákona věnovat zvýšenou péči a jaké nástroje zákona o zaměstnanosti jsou určeny konkrétně těmto uchazečům.

2.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Podle zákona o zaměstnanosti 435/2004 je aktivní politika zaměstnanosti: „*souhrn opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti. Aktivní politiku zaměstnanosti zabezpečuje ministerstvo a Úřad práce; podle situace na trhu práce spolupracují při její realizaci s dalšími subjekty*“.²¹

Aktivní politika zaměstnanosti je realizována těmito nástroji.:

- a) Rekvalifikace
- b) Veřejně prospěšné práce
- c) Investiční pobídky
- d) Překlenovací příspěvky
- e) Příspěvek na zpracování
- f) Společensky účelná pracovní místa
- g) Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.²²

Součástí aktivní politiky zaměstnanosti jsou také podle §105:

- a) poradenství, které jsou zabezpečovány či prováděny krajskými pobočkami Úřadu práce za účelem zjišťování osobnostních a společenských předpokladů fyzických osob pro volbu povolání, zprostředkování vhodného zaměstnání, volbu přípravy

²¹ Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 104 odst. 1

²² Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, Srov. § 104, odst. 2

k práci osob se zdravotním postižením či při výběru vhodných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti,

- b) podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením, jež je uvedena v části třetí, avšak s výjimkou příspěvku podle § 78,
- c) zprostředkování zaměstnávání takzvané sdílené (§ 119a)
- d) programy, jež jsou cílené k řešení zaměstnanosti (§ 120)²³

Dále je v tomto paragrafu psáno o tom, že krajská pobočka Úřadu práce na základě dohody může zabezpečovat poradenství prostřednictvím odborných zařízení, příkladem jsou pedagogicko-psychologické poradny a bilančně diagnostická pracoviště, a hradit náklady s touto činností.²⁴

Třetí odstavec tohoto paragrafu příslušného zákona hovoří dohodě mezi Úřadem práce a odborným zařízením o provedení poradenské činnosti, která musí být uzavřena písemně a musí v ní být uvedeny tyto náležitosti:

- a) identifikační údaje těch, kteří se účastní dohody
- b) rozsah a obsah poradenské činnosti
- c) způsob provedení a místo poradenské činnosti
- d) termín, kdy bude provedena poradenská činnost
- e) náklady na poradenskou činnost, termín a způsob jejich úhrady
- f) závazek odborného zařízení, že vrátí poskytnuté finanční prostředky či jejich část, pokud nedodrží sjednané podmínky, nebo jestliže mu jeho zaviněním byly poskytnuty neprávem či ve vyšší částce, než náležely, dále lhůta a podmínky jejich vrácení,
- g) úmluvu o vypovězení dohody.²⁵

Čtvrtý odstavec tohoto paragrafu hovoří o tom, že charakteristiku jednotlivých poradenských činností a forem poradenství a také druhy nákladů s ním spojených, jež hradí Úřad práce, stanoví ministerstvo prováděcím právním předpisem.²⁶

²³ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 105, odst. 1

²⁴ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 105, odst. 2

²⁵ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 105, odst. 3

²⁶ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 105, odst. 4

2.2 Zvýšená péče osobám zdravotně postiženým

Zákon o zaměstnanosti v § 33 odst. 1 definuje zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání takto: „Při zprostředkování zaměstnání se věnuje zvýšená péče uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují“²⁷.

Uchazečům o zaměstnání se zdravotním postižením je tedy potřeba věnovat zvýšenou péči. Tato povinnost je také zakotvena v § 67 odst. 1 zákona, kde se uvádí, že: Fyzickým osobám se zdravotním postižením se poskytuje zvýšená ochrana na trhu práce.²⁸

V této kapitole je potřeba vymezit, kdo je osoba se zdravotním postižením.

Podle § 67 odst. 2 zákona č. 435/2004 o zaměstnanosti, jsou osobami se zdravotním postižením fyzické osoby, které jsou:

- a) orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními ve třetím stupni,
 - b) orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními v prvním nebo druhém stupni.
- Skutečnost, že je osobou se zdravotním postižením, dokládá fyzická osoba potvrzením nebo posudkem orgánu sociálního zabezpečení.²⁹

Osobám se zdravotním postižením kromě již výše uvedených nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti nabízejí úřady práce specifické nástroje určené pouze těmto klientům:

- *Pracovní rehabilitace* – je souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, jež na základě její žádosti zabezpečují krajské pobočky Úřadu práce, které také hradí náklady s ní spojené. Krajská pobočka Úřadu práce sestaví ve spolupráci s osobou se zdravotním postižením individuální plán pracovní rehabilitace, a to s ohledem na zdravotní způsobilost, schopnost vykonávat soustavné zaměstnání či jinou výdělečnou činnost a také kvalifikaci s ohledem na situaci na trhu práce.³⁰
- *Příprava k práci* – jedná se o zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a dále k získání znalostí, dovedností a návyků, které jsou potřeba k výkonu zvoleného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Úřad práce uzavírá

²⁷ Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 33, odst. 1

²⁸ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 67 odst. 1

²⁹ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 67, odst. 2

³⁰ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 69, odst. 2 a 4

s osobou zdravotně postiženou o přípravě na práci písemnou dohodu. Tato příprava trvá nejdéle 24 měsíců a může být prováděna s podporou asistenta.³¹

- *Specializované rekvalifikační kurzy* – jsou uskutečňovány za totožných podmínek jako ostatní rekvalifikace.³²
- *Chráněné pracovní místo* – je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem na základě písemné dohody s Úřadem práce pro osobu se zdravotním postižením. Úřad práce poskytuje na zřízení pracovního místa příspěvek. Takové pracovní místo musí být obsazeno pod dobu 3 let. Na stejné období se uzavírá i dohoda.³³
- *Příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném pracovním místě* – jedná se o příspěvek, který příslušná krajská pobočka Úřadu práce poskytne zaměstnavateli, který zaměstnává na chráněných pracovních místech více jak 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců. Poskytuje se formou částečné úhrady prostředků, které zaměstnavatel vynaloží na mzdy nebo platy a další náklady.³⁴

³¹ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 72, odst. 1, 2 a 3

³² Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 74, odst. 1

³³ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 75, odst. 1

³⁴ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, § 78, odst. 1

3 OBČANSKÉ SDRUŽENÍ SPOLU OLOMOUC

Občanské sdružení SPOLU Olomouc je nestátní neziskovou organizací, která od roku 1995 podporuje občany se zdravotním postižením, hlavně s mentálním postižením, při seberealizaci v běžném prostředí města Olomouce a okolí.³⁵

Její činnost je financována prostřednictvím dotací, grantů, finančními dary, věcnými dary, případně výtěžkem z dobročinných akcí.³⁶

Služby, které SPOLU poskytuje, jsou:

- Středisko podpory integrace
- Agentura podporovaného zaměstnávání³⁷

Úřad práce spolupracuje s občanským sdružením SPOLU Olomouc od roku 2004, kdy se podporované zaměstnávání stalo pro úřad práce jednou z možností, jak pomoci lidem se zdravotním postižením začlenit se na trh práce.

Tato kapitola není příliš rozsáhlá, je však pro tuto práci důležitá, neboť poradenskou činnost pro osoby zdravotně postižené, evidované na Úřadu práce v Olomouci, provádí Agentura podporovaného zaměstnávání, jež, je jednou ze služeb, které poskytuje Občanské sdružení SPOLU Olomouc lidem se zdravotním postižením. Kapitola se zaměřuje na historii, poslání, principy, cíle, služby, jež Občanské sdružení SPOLU poskytuje. Informace o Občanském sdružení SPOLU Olomouc budu čerpat z internetových stránek.

Důležité pojmy této kapitoly:

Poradenství – obecně je tento pojem definován v užším slova smyslu jako poskytování informací, jež si klient vyžádá a které potřebuje k řešení svého problému. Jedním z cílů poradenství může být, aby klient získal nový pohled na sebe i ostatní lidi a potřebné nové dovednosti.³⁸

³⁵ Srov. SPOLU Olomouc. *Aktuality* [online]. 2008, [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.spoluolomouc.cz/aktuality>.

³⁶ Srov. SPOLU Olomouc. *Financování* [online]. 2008, [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.spoluolomouc.cz/financovani>

³⁷ Srov. SPOLU Olomouc. *Sociální-slужby* [online]. 2008, [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.spoluolomouc.cz/socialni-sluzby>

³⁸ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 142

Nestátní neziskové organizace – jsou to organizace, které nevytváří zisk k přerozdělení mezi svoje vlastníky, nebo jestliže zisk vytvoří, vloží jej v plné výši do organizace. Neziskové organizace se vyskytují tam, kde se chtějí lidé soukromě angažovat a nahradit tak neexistující nebo špatně fungující státní instituce. Realizátory integračních programů pro nezaměstnané se zdravotním postižením, kteří hledají práci, jsou nejčastěji občanská sdružení, církevní právnické osoby a obecně prospěšné společnosti.³⁹

3.1 Historie občanského sdružení SPOLU Olomouc:

Je datována od roku 1995, kdy se skupina rodičů dětí s mentálním a kombinovaným postižením a někteří odborníci rozhodli pomoci těmto dětem začlenit se do běžného života, tedy i pracovního. Nejprve začala fungovat pravidelná nabídka volnočasových aktivit. Později se sdružení začalo zabývat integrovaným vzděláváním dětí s mentálním postižením a v roce 1997 začalo poskytovat novou terénní sociální službu osobní asistence dětem a mladým lidem s mentálním postižením. Od roku 2001 poskytuje další, v Olomouci dosud nepraktikovanou sociální službu - podporované zaměstnávání pro lidi s těžším zdravotním postižením.⁴⁰

3.2 Poslání, principy a cíle organizace SPOLU Olomouc:

Posláním, organizace SPOLU Olomouc je: „Podporovat lidi se zdravotním, primárně s mentálním postižením v olomouckém regionu, aby mohli žít a seberealizovat se v běžných životních podmínkách obvyklých pro jejich vrstevníky“. ⁴¹

Principy poskytování služeb SPOLU Olomouc jsou hlavně:

³⁹ Srov. RICHTEROVÁ, B. a kol. Teorie a praxe problematiky zaměstnávání osob se zdravotním postižením v České republice. Krnov: Reintegra, 2011, s. 13

⁴⁰ Srov. SPOLU Olomouc. *Historie* [online]. 2008 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.spoluolomouc.cz/historie

⁴¹ SPOLU Olomouc. *Poslání-principy-cíle* [online]. 2008 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.spoluolomouc.cz/zakladni-informace/vize-poslani-cile

Cítit princip inkluze, tj. právo účastnit se každodenního společenského života má každý, obohacovat jej a být jím také obohacován. *Přijímat rozmanitost* jako neodmyslitelnou součást naší práce i života obecně. *Poskytovat služby* v přirozeném prostředí pro uživatele. K uživateli služby *přístupovat partnersky a s respektem*. *Vycházet z individuálních přání a potřeb uživatele* při plánování služby. *Otevřenou komunikaci* používat jako prevenci nedorozumění a problémů, vytvářet dobré pracovní prostředí a jednat mezi sebou s úctou a respektem. V neposlední řadě také *podporovat aktivní přístup pracovníků, členů a uživatelů služeb SPOLU Olomouc* při naplňování poslání organizace.⁴²

Cíle SPOLU Olomouc:

- Poskytování sociálních služeb včetně sociálního poradenství dle zákona 108/2006
- Poskytování školicích a poradenských služeb
- Informační, osvětové aktivity směrem k uživatelům služeb a veřejnosti.⁴³

3.2.1 Sociální poradenství:

Je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb a poskytovatelé sociálních služeb jsou vždy povinni tuto činnost zajistit. SPOLU Olomouc si klade tyto cíle vycházející ze zákona o sociálních službách 108/2006: Mezi cíle sociálního poradenství patří mimo jiné:

- zvýšit samostatnost i možnosti seberealizace lidí s mentálním postižením skrze terénní sociální služby osobní asistence,
- prostřednictvím Aktivizačních a rozvojových programů podpořit aktivitu a rozvoj lidí s mentálním postižením - terénních a ambulantních služeb sociální prevence,
- rozvinout nebo zachovat u lidí s mentálním postižením dovednosti sebeobsluhy a činnosti užitečné v běžném životě a to formou aktivního sociálního učení,

⁴² Srov. SPOLU Olomouc. *Poslání-principy-cíle* [online]. 2008 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.spoluolomouc.cz/zakladni-informace/vize-poslani-cile

⁴³ Srov. SPOLU Olomouc. *Poslání-principy-cíle* [online]. 2008 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.spoluolomouc.cz/zakladni-informace/vize-poslani-cile

- formou sociální rehabilitace a metodou podporovaného zaměstnávání rozvinout a zlepšit u lidí se zdravotním postižením ty dovednosti, jež jsou důležité pro uplatnění se na trhu práce,
- podpořit pracovní uplatnění osob se zdravotním postižením na běžném trhu práce metodou podporovaného zaměstnávání,
- poskytovat poradenskou činnost jako nástroj aktivní politiky zaměstnanosti, kdy klientelu tvoří lidé se zdravotním postižením a kumulací dalších handicapů podle požadavku ÚP,
- zlepšit informovanost veřejnosti o významném principu sociální politiky – sociálním začleňování lidí se zdravotním postižením, především formou veřejné prezentace dovednosti lidí s mentálním postižením.⁴⁴

⁴⁴ Srov. SPOLU Olomouc. *Poslání-principy-cíle* [online]. 2008 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.spoluolomouc.cz/zakladni-informace/vize-poslani-cile

4 PORADENSKÁ ČINNOST AGENTURY PODPOROVANÉHO ZAMĚSTNÁVÁNÍ OLOMOUC

Jak je již v předchozí kapitole uvedeno, jednou ze sociálních služeb, kterou poskytuje Občanské sdružení SPOLU Olomouc, je Agentura podporovaného zaměstnávání (dále jen APZ) SPOLU Olomouc.

Je třeba uvést, že pod pojmem podporované zaměstnávání se skrývá mnoho aktivit, které mají pomáhat osobám se zdravotním postižením začlenit se na trh práce. V této práci se nezabývám podporovaným zaměstnáváním jako celkem, ale zaměřila jsem se na poradenský program „Poradenská činnost“, který poskytuje APZ SPOLU Olomouc občanům se zdravotním postižením, kteří jsou současně vedeni na Úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání. Považuji však za důležité, abych definovala pojem podporované zaměstnávání a stručně uvedla jeho poslání, principy a cíle, neboť právě metody podporovaného zaměstnávání byly inspirací při vytváření náplně poradenské činnosti. V další části uvedu, jakými formami poradenská činnost probíhá. Dále zde uvedu počty klientů zařazených v jednotlivých letech, způsob ukončení spolupráce a náklady na poradenskou činnost na osobu v jednotlivých letech. Dále zde uvedu, jakým způsobem probíhá výběr klientů, jejich zařazení do poradenské činnosti, kde toto poradenství probíhá. V poslední části této kapitoly stručně popíšu průběh poradenské činnosti, jak probíhala v letech 2008 – 2011, tj. v období, ze kterého čerpám data do empirické části.

4.1 Podporované zaměstnávání

Jak bylo uvedeno již výše, **podporované zaměstnávání** je služba, která je určena lidem se zdravotním postižením, kteří hledají placené zaměstnání v běžném pracovním prostředí.

„Podporované zaměstnávání je jednou z forem pracovního a zároveň sociálního uplatnění pro lidi znevýhodněné na trhu práce.“⁴⁵

Základním smyslem, který uvádí Česká unie podporovaného zaměstnávání ve svých stanovách je *„vyrovnávání příležitostí pro pracovní uplatnění lidí, kteří v důsledku zdravotního postižení nebo jiných znevýhodňujících faktorů mají ztížený přístup na*

⁴⁵ SLUPKOVÁ, V. Podporované zaměstnávání. In *Problematika zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*. První. Praha: MO SV, EQUAL, 2005. s. 16..

*otevřený trh práce a v důsledku toho mohou být nebo jsou omezeni ve svém společenském uplatnění. V rámci podporovaného zaměstnávání je poskytována podpora rovněž zaměstnavatelům uživatelů služby“.*⁴⁶

Tato služba PZ je určena lidem, jejichž schopnosti získat a zachovat si zaměstnání v běžném pracovním prostředí jsou z různých důvodů omezeny do takové míry, že potřebují individuální, dlouhodobou a průběžně poskytovanou podporu před a také po nástupu do práce.⁴⁷

Cíle:

- umožnit lidem z cílové skupiny získat a zachovat si vhodné zaměstnání na otevřeném trhu práce je hlavním cílem PZ,
- současně je i cílem zvýšit samostatnost uživatelů služeb, tzn. jejich dovednosti potřebné k získání a zachování práce, posílit jejich pracovní návyky i motivaci k dalšímu profesnímu rozvoji.⁴⁸

4.2 Poradenská činnost

Poradenský program „Poradenská činnost“ (dále jen poradenská činnost) je, jak je již výše uvedeno, určen občanům se zdravotním postižením, kteří jsou současně vedeni na Úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání. Poradenská činnost probíhá v prostorách APZ SPOLU Olomouc, Dolní náměstí 38, Olomouc, v celkové délce 5 – 6 měsíců v roce.

Níže uvádím, jakými formami poradenská činnost probíhá. Data jsou použita ze zprávy o poradenské činnosti za rok 2011. Dle konzultace s Mgr. Editou Lukášovou z APZ SPOLU Olomouc, stejným způsobem probíhala poradenská činnost i v předchozích letech.

Poradenská činnost je prováděna třemi formami:

⁴⁶ Česká unie pro podporované zaměstnávání. *Co je PZ* [online]. [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.unie-pz.cz/3-pz/14-co-je-pz.html

⁴⁷ Srov. Česká unie pro podporované zaměstnávání. *Co je PZ* [online]. [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.unie-pz.cz/3-pz/14-co-je-pz.html

⁴⁸ Srov. Česká unie pro podporované zaměstnávání. *Co je PZ* [online]. [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.unie-pz.cz/3-pz/14-co-je-pz.html

- **Individuálně** – cílem je pomoci klientům najít možnosti rozvoje osobního potenciálu a na základě jejich vnitřních a vnějších podmínek si vytvořit reálné představy o vlastní profesní orientaci,⁴⁹
- **Skupinovým poradenstvím** – je realizováno formou job klubů, jejichž cílem je nejen účastníky informovat o aktuálních společenských jevech, ale také naučit je novým schopnostem a v neposlední řadě prohloubit jejich znalosti a komunikační schopnosti. Účastníci zde navazují např. nová přátelství, nové sociální kontakty, job kluby mají různá témata zaměřená např. na první dojem při kontaktu se zaměstnavatelem, asertivita, řeč těla, apod.,⁵⁰
- **Poradenským programem** – je individuální činnost s uchazeči o zaměstnání, kdy je jim zpracováno jejich osobní portfolio, je jim pracovníky pomáháno při jednání se zaměstnavateli, při vyhledávání vhodného zaměstnání. V rámci tohoto programu lze zajistit praxi ve firmách, s možností si obnovit své pracovní schopnosti, nebo si rozšířit pracovní zkušenosti.⁵¹

Dle sdělení Mgr. Edity Lukášové se skupinové poradenství koná 2x v měsíci, ostatní formy dle domluvy s klientem v určené dny v týdnu. Počet klientů, zařazených do poradenské činnosti, je 8 -10 na jeden běh z důvodu konání skupinového poradenství formou job – klubů.

Jak totiž vyplývá z metodiky, u job – klubů se obecně počet klientů doporučuje okolo osmi. Je možné pracovat i s větší skupinou, vždy však záleží na cílové skupině a možnostech jednotlivých účastníků a jejich postižení.⁵²

Dle Mgr. Edity Lukášové na základě zkušeností je u uchazečů se zdravotním postižením vhodnější skupina s menším počtem.

Ze spisové dokumentace Úřadu práce v Olomouci, do které jsem měla možnost nahlédnout, jsem zjistila, že náklady spojené s poradenskou činností jsou obvykle financovány

⁴⁹ Srov. SPOLU Olomouc. *Poradenská činnost* 2011 [online]. 2012 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: www.spoluolomouc.cz/projekty/ukonce-projekty/poradenska-cinnost

⁵⁰ Srov. SPOLU Olomouc. *Poradenská činnost* 2011 [online]. 2012 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z www.spoluolomouc.cz/projekty/ukoncene-projekty/poradenska-cinnost

⁵¹ Srov. SPOLU Olomouc. *Poradenská činnost* 2011 [online]. 2012 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z www.spoluolomouc.cz/projekty/ukoncene-projekty/poradenska-cinnost

⁵² Srov. *Metodický materiál k publikaci Pracovní listy – job klub*, Asistence o.s., Praha 2007, s. 4

z prostředků Aktivní politiky zaměstnanosti, pouze v letech 2009 a 2010 byly tyto služby hrazeny ze sociálních fondů Evropské Unie prostřednictvím programu „Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost“. Níže jsou tři tabulky, kde jsem zachytila počet klientů zařazených, jež nemusí korespondovat s počty klientů, kteří skutečně poradenskou činnost absolvovali, dále způsob skončení poradenské činnosti a náklady, a to v letech 2008 - 2011. Zdrojem mi byla opět spisová dokumentace.

Tabulka 2 Počet klientů zařazených v jednotlivých letech

Jednotlivé roky	2008	2009	2010	2011
Muži	5	7	2	4
Ženy	4	3	6	6
Celkem	9	10	8	10

Zdroj: spisová dokumentace ÚP-OLA-X-18/2008, OLA-X-2/2009, OLA-X-11/2010, OLA-X-1/2011

Tabulka 3 Způsob ukončení poradenské činnosti

Rok	Ukončení poradenské činnosti			
	Řádné	Sankční vyř. z ev.	Nástup do zam.	Jiné důvody
2008	9	0	0	0
2009	4	0	2	1
2010	5	0	2	0
2011	5	1	3	0
Celkem	23	1	7	1

Zdroj: spisová dokumentace ÚP -OLA-X-18/2008, OLA-X-2/2009, OLA-X-11/2010, OLA-X-1/2011

Tabulka 4 Náklady na poradenskou činnost na osobu v jednotlivých letech

Roky	2008	2009	2010	2011
Náklady/osoba	26600	27300	27300	27300

Zdroj: : spisová dokumentace ÚP - OLA-X-18/2008, OLA-X-2/2009, OLA-X-11/2010, OLA-X-1/2011

4.2.1 Výběr klientů do poradenské činnosti

Počet uchazečů o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci Úřadu práce v Olomouci, a jsou osobami se zdravotním postižením, se obvykle pohybuje okolo 450. Při tomto počtu klientů se mi jeví obtížné vyhledat klienta vhodného pro zařazení do poradenské činnosti. Abych

měla možnost zjistit, jak probíhá výběr vhodných klientů, oslovila jsem pracovnice Úřadu práce v Olomouci, které zprostředkovávají zaměstnání klientům se zdravotním postižením. Informace mi poskytly zprostředkovatelky – poradkyně Pavla Hartmanová a Jarmila Coufalová. Dle jejich sdělení jsou do poradenské činnosti zařazováni v první řadě uchazeči s mentálním postižením, dále ti, u kterých jsou zřejmé velké psychické obtíže pramenící buď z jejich zdravotního stavu nebo osobních problémů, a nakonec ti, kteří jsou v evidenci déle než jeden rok. Vybraní uchazeči jsou osloveni buď osobně, když se dostaví na stanovený termín na úřadu práce nebo mohou být osloveni písemně. Obvykle je takto osloveno 15 – 20 uchazečů o zaměstnání. Stává se, že vhodný uchazeč může být doporučen i APZ SPOLU Olomouc. V tomto případě jde o osoby, které individuálně využívají služeb APZ SPOLU Olomouc a nejsou v seznamu osob oslovených úřadem práce.

4.2.1 Zařazení klientů do poradenské činnosti

Způsob, jakým probíhá seznámení a zařazení klientů do poradenské činnosti, a kde poradenská činnost probíhá, jsem získala osobní konzultací s Mgr. Editou Lukášovou z APZ SPOLU Olomouc. Zjistila jsem následující. První setkání pozvaných klientů s pracovníky APZ SPOLU Olomouc vždy probíhá v prostorách úřadu práce. Klientům jsou představeni pracovníci APZ SPOLU Olomouc, kteří poradenskou činnost provádí. Je jim vysvětlena náplň programu a jsou jim zodpovězeny případné dotazy. Poté je na klientech, zda se pro nabídku rozhodnou, či nikoliv. Pokud projeví zájem, na místě je s nimi sepsána předběžná „*Nabídka zařazení do poradenské činnosti*“. Zájemci jsou dále seznámeni s tím, že celá poradenská činnost bude probíhat v prostorách APZ SPOLU Olomouc, které se nacházejí v Olomouci na Dolním náměstí 38. Následně jsou tito zájemci pozváni do prostor APZ SPOLU Olomouc, kde je s nimi sepsána závazná smlouva o „*Zařazení do poradenské činnosti*“. Klienti jsou podrobně seznámeni s náplní celé poradenské činnosti, s jejich právy a povinnostmi, dále jsou obeznámeni s formou poradenské činnosti, jejím rozsahem, s termíny, místem konání a případnou úhradou nákladů na prokázané jízdní výdaje.

4.2.2 Poradenská činnost v jednotlivých letech 2008 – 2011

Níže uvádím podrobněji jednotlivé běhy poradenské činnosti tak, jak probíhaly v letech 2008 – 2011. Zdroje, ze kterých jsem čerpala informace, jsou použité z interní spisové

dokumentace APZ SPOLU Olomouc, kterou jsem měla možnost si se svolením Mgr. Edity Lukášové z APZ SPOLU Olomouc zapůjčit.

Poradenská činnost za rok 2008

V roce 2008 probíhala poradenská činnost v období od 15. července 2007 do 15. prosince 2008. Program byl určen pro 9 uchazečů o zaměstnání.

Cílem poradenské činnosti bylo uchazeče o zaměstnání motivovat, aktivizovat, naučit nové dovednosti, jež jsou potřebné k nalezení zaměstnání a případně je také zařadit na pracovní trh či zmapovat jeho pracovní potenciál.

Poradenská činnost byla rozdělena na tři části.

Každý klient se zúčastnil skupinového poradenství, které bylo realizováno formou job klubů. Zde byli seznámeni s právy a povinnostmi, které jim ze zákona o zaměstnanosti vyplývají, jejich současné role uchazečů o zaměstnání aj. v rámci skupinového poradenství probíhal také nácvik komunikačních dovedností a dovedností souvisejících s vyhledáváním vhodného zaměstnání aj.

Další formou bylo individuální poradenství, které si kladlo za cíl najít zdroje uchazeče o zaměstnání, jež se dají využít při vyhledávání vhodného zaměstnání. V rámci této části se pracovalo s uchazeči na vytvoření reálné představy o jejich možnostech uplatnění v práci.

Nejrozsáhlejší činností byl poradenský program, což byla individuální práce s uchazečem o zaměstnání. V rámci tohoto programu byla jednomu uchazeči o zaměstnání zajištěna praxe v rámci tzv. předprofesní přípravy. Praxe v tomto případě přerostla v pracovní poměr.

Téměř všichni klienti absolvovali pracovní diagnostiku. Ta probíhala individuální formou pomocí počítačového programu Stepping Stones. Zjišťovala se zde orientace v nabídkách práce, schopnost rozeznávat vhodná pracovní uplatnění a jejich vlastní schopnosti, sebehodnocení aj.⁵³

⁵³ Interní spisová dokumentace APZ SPOLU Olomouc - Závěrečná zpráva k poradenské činnosti v roce 2008

Poradenská činnost za rok 2009

Poradenská činnost v roce 2009 probíhala v období od 2. listopadu 2009 do 30. dubna 2010. Program byl určen pro 10 uchazečů o zaměstnání. Jeden z klientů do programu nenastoupil, druhý krátce po zahájení nastoupil do zaměstnání a další přestal krátce po jeho zahájení.

Cílem poradenské činnosti bylo uchazeče o zaměstnání motivovat, aktivizovat či naučit nové dovednosti, jež jsou potřebné k nalezení zaměstnání a poté případně i k udržení zaměstnání, aby na otevřeném trhu práce obstáli.

Poradenská činnost byla rozdělena na tři části.

Každý klient se zúčastnil skupinového poradenství, jež bylo realizováno formou job klubů. Uchazeči o zaměstnání zde byli seznámeni s právy a povinnostmi, jež jim vyplývají ze zákona o zaměstnanosti, zákoníku práce a jiných právních norem, které oblast pracovního uplatnění upravují. V rámci skupinového poradenství probíhal také nácvik komunikačních dovedností a dovedností souvisejících s vyhledáváním vhodného zaměstnání aj.

Další formou bylo individuální poradenství, které si kladlo za cíl najít zdroje uchazeče o zaměstnání, jež by se daly využít při vyhledávání vhodného zaměstnání. V rámci této části se pracovalo s uchazeči na vytvoření reálné představy o jejich zaměstnání za pomoci diagnostických metod.

Poradenský program byl nejrozsáhlejší činností, což byla individuální práce s uchazečem o zaměstnání. V rámci tohoto programu byla pěti uchazečům o zaměstnání zajištěna, v tzv. předprofesní přípravě, praxe. Bohužel se nepodařilo, aby některá z praxí přerostla v trvalý pracovní vztah.⁵⁴

Poradenská činnost za rok 2010

Poradenská činnost v roce 2010 probíhala v období od 12. května 2010 do 31. října 2010. Program byl určen pro 8 uchazečů o zaměstnání.

Poradenská činnost byla rozdělena na tři části.

⁵⁴ Interní spisová dokumentace APZ SPOLU Olomouc - Závěrečná zpráva k poradenské činnosti v roce 2009/2010

Každý klient se zúčastnil skupinového poradenství, jež bylo realizováno formou job klubů, v rámci něhož se uchazeči o zaměstnání seznámili se základními právy a povinnostmi, jež vyplývají ze zákona o zaměstnanosti, zákoníku práce a jiných souvisejících právních norem. Cílem tohoto poradenství bylo účastníky informovat o aktuálních společenských jevech, prohloubit jejich komunikační dovednosti a prohloubit jejich znalosti. Podařilo se i navázat nové sociální kontakty a přátelství v rámci skupiny účastníků.

Individuální poradenství je další formou poradenské činnosti. Jeho cílem bylo najít zdroje uchazeče o zaměstnání, jež se dají dále využívat v rozvoji osobního potenciálu i v následném nalezení vhodného pracovního uplatnění. Pracovalo se s uchazeči na vytvoření reálné představy o jejich profesní orientaci v závislosti na vnitřních a vnějších podmínkách.

Poradenský program byl nejrozsáhlejší činností. Pracovalo se zde s klienty individuálně. Tento program byl zaměřen především na přípravu osobního portfolia, podporu při jednáních se zaměstnavateli či vyhledávání vhodného zaměstnání. Pěti účastníkům byla zajištěna praxe ve firmách na volném pracovním trhu. V několika případech přerostla praxe v pracovní vztah a jednomu uchazeči byla nabídnuta rekvalifikace s možností později získat pracovní poměr. Tento program byl realizován i vzdělávací formou: čtyři účastníci poradenství projeví zájem o počítačovou gramotnost.

Cílem tohoto programu bylo uchazeče o zaměstnání motivovat, aktivizovat, upevnit jejich sebevědomí, zmapovat jak pracovní tak osobní potenciál, naučit novým dovednostem potřebným k nalezení či udržení zaměstnání, aby v konkurenci na trhu práce obstáli.⁵⁵

Poradenská činnosti za rok 2011

Poradenská činnost v roce 2011 probíhala v období od 13. června 2011 do 30. listopadu 2011. Program byl vymezen pro 9 uchazečů o zaměstnání.

Poradenská činnost byla rozdělena na tři části.

Každý klient se zúčastnil skupinového poradenství, jež bylo realizováno formou job klubů, kde se uchazeči o zaměstnání seznámili se základními právy a povinnostmi, jež

⁵⁵ Interní spisová dokumentace APZ SPOLU Olomouc - Závěrečná zpráva k poradenské činnosti v roce 2010

vyplývají ze zákona o zaměstnanosti, zákoníku práce a jiných souvisejících právních norem. Cílem tohoto poradenství bylo informovat účastníky o aktuálních společenských jevech, prohloubit jejich komunikační dovednosti a znalosti. Podařilo se ve skupině účastníků i navázat nové sociální kontakty a přátelství.

Individuální poradenství je další formou poradenské činnosti, jehož cílem bylo najít zdroje uchazeče o zaměstnání, které se dají dál využívat k rozvoji osobního potenciálu i následném nalezení vhodného pracovního uplatnění. Pracovalo se s uchazeči na vytvoření reálné představy o jejich profesní orientaci v závislosti na vnitřních i vnějších podmínkách.

Nejrozsáhlejší činností byl pak poradenský program, kde se pracovalo s klienty individuálně. Tento program byl zaměřen především na přípravu osobního portfolia, podporu při jednáních se zaměstnavateli nebo vyhledávání vhodného zaměstnání. Třem účastníkům poradenství byla zajištěna praxe ve firmách na volném pracovním trhu. Účelem této praxe bylo obnovení pracovních a sociálních návyků u nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání nebo případně rozšíření jejich pracovních zkušeností. V jednom případě přerostla praxe v pracovní vztah. V rámci poradenské činnosti se nakonec třem uchazečům z tohoto programu podařilo nalézt pracovní uplatnění. Program byl realizován i vzdělávací formou: několik účastníci poradenství projeví zájem o počítačovou gramotnost.

Cílem poradenského programu bylo motivovat, aktivizovat, upevnit sebevědomí uchazeče o zaměstnání. Zmapovat jak jeho pracovní tak osobní potenciál, naučit novým dovednostem potřebným k nalezení i udržení zaměstnání, aby v konkurenci na trhu práce obstáli.⁵⁶

⁵⁶ Interní spisová dokumentace APZ SPOLU Olomouc - Závěrečná zpráva k poradenské činnosti v roce 2011

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Tato kapitola je věnována problematice výzkumů (analýza dokumentů, kazuistika, témata job-klubů), které jsem uskutečnila v rámci své bakalářské práce.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu bylo přiblížit, jak probíhala poradenská činnost uchazečů zdravotně postiženým evidovaným na Úřadu práce v Olomouci, ve spolupráci s APZ SPOLU Olomouc v letech 2008 - 2011.

5.2 Výzkumné otázky

Jedná se o popisný výzkum. Hlavní výzkumná otázka:

Jak probíhala poradenská činnost zdravotně postiženým uchazečů evidovaným na Úřadu práce v Olomouci, ve spolupráci s APZ SPOLU Olomouc v letech 2008 – 2011?

Stanovila jsem si dílčí výzkumné otázky, na které si v závěru výzkumu odpovím. Jsou to tyto:

1. Jakého pohlaví byli nejčastěji účastníci poradenské činnosti a jaký byl nejčastěji jejich věk.
2. Jaké bylo nejčastější zdravotní omezení účastníků poradenské činnosti a jejich nejčastější stupeň invalidity?
3. Jaké bylo nejvyšší dosažené vzdělání účastníků poradenské činnosti, ovládali klienti nějaké speciální dovednosti (PC, cizí jazyky), jak dlouho byli zaregistrováni na ÚP a jaké měli sociální kontakty, jiné zdroje opory či jiné služby, kterých využívali?
4. Proč chtěli účastníci poradenské činnosti pracovat, jaká byla jejich představa o práci a v čem by nejčastěji potřebovali účastníci poradenské činnosti podporu – před nalezením práce?

5.3 Výzkumný soubor a způsob zpracování dat

Výzkumným vzorkem pro kvantitativní analýzu se staly složky klientů APZ Spolu Olomouc za čtyři roky, konkrétně v letech 2008, 2009, 2010 a 2011. Celkově se jednalo o 32 složek klientů.

Jednalo se o **záměrný kvalifikovaný výběr**. Výzkumný soubor tvořili klienti se zdravotním postižením, kteří v letech 2008 až 2011 využívali služeb poradenské činnosti. Zde je tabulka, která obsahuje počet klientů v jednotlivých letech.

Identifikační znaky 1 Počet klientů v jednotlivých letech

Rok	2008	2009	2010	2011
počet klientů	9	7	7	9

Identifikační znaky 2 Počet klientů v jednotlivých letech podle pohlaví

Rok / Pohlaví	2008		2009		2010		2011	
	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%
Ženy	5	56%	1	14%	6	86%	5	56%
Muži	4	44%	6	86%	1	14%	4	44%
Celkem	9	100%	7	100%	7	100%	9	100%

Stanovila jsem si otázky, na které jsem si chtěla v rámci studia složek klientů odpovědět. Data ze složek klientů jsem zpracovala do tabulek, pro každou otázku zvlášť. Každá tabulka obsahuje absolutní a relativní četnosti. Toto vše jsem doplnila o slovní zhodnocení každé otázky.

5.4 Druh výzkumu a výzkumné metody

Jedná se o kvantitativní výzkum. Konkrétně se jedná o obsahovou analýzu dokumentů. O ní Gavora říká, že „se v ní obsahové prvky textu kvantifikují a vyjadřuje se jejich frekvence, pořadí a stupeň“.⁵⁷ Bernard Berelson, průkopník této metody, ji definoval jako

⁵⁷ GAVORA, *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 118

„výzkumnou metodu, jež umožňuje objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu textu“⁵⁸.

⁵⁸ GAVORA, *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 118

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole se nachází konkrétní výsledky, které byly zjištěny z výzkumu.

6.1 Podnadpis

Otázka č. 1 Jaký byl věk klientů?

Tab. 1 Věk klientů účastnících se poradenské činnosti

Rok / Věk	2008		2009		2010		2011	
	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%
Méně než 20 let	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
20 - 30 let	4	44%	2	29%	1	14%	3	33%
31 - 40 let	4	44%	4	57%	3	43%	2	22%
41 - 50 let	0	0%	0	0%	0	0%	1	11%
51 a více	1	11%	1	14%	3	43%	3	33%
Celkem	9	100%	7	100%	7	100%	9	100%

Pro tuto otázku jsem si vytvořila věkové kategorie a do těch jsem pak rozdělila klienty.

Nejčastěji se v roce 2008 účastnili poradenské činnosti klienti spadající do kategorie ve věku 20 – 30 let – 4 klienti a 31 – 40 let - klienti. Jeden klient pak patřil do kategorie 51 a více.

V roce 2009 navštěvovali poradenskou činnost nejčastěji klienti patřící do věkové kategorie 31 – 40 let – 4 klienti, 20 – 30 let 2 klienti a jeden klient z kategorie 51 a více.

V roce 2010 bylo nejvíce klientů poradenské činnosti kategorie 31 – 40 – 3 klienti a 51 a více – 3 klienti. Jeden klient patřil do kategorie – 20 – 30 let.

V roce 2011 se účastnili poradenské činnosti nejčastěji klienti z kategorie 20 – 30 let – 3 klienti a 51 a více let – 3 klienti. Dále dva klienti z kategorie 31 – 40 a jeden z kategorie 41 – 50 let.

Otázka č. 2. Jaká zdravotní omezení měli uchazeči o zaměstnání, kteří se zúčastnili poradenské činnosti Spolu Olomouc?

Údaje od zdravotně postižených jsem uspořádala do skupin a uspořádala je do tabulek. U většiny klientů ve všech 4 pozorovaných letech, v období 2008 – 2011, se vyskytovalo několik zdravotních problémů současně.

Tab. 2

A. Zdravotní omezení klientů v roce 2008

Zdravotní omezení klientů v roce 2008
problémy pohybového aparátu
psychické onemocnění
poškození orgánu
závratě
alergie
epilepsie

V roce 2008 měli nejčastěji klienti problémy pohybového aparátu. Dále pak psychické problémy, poškození orgánu, závratě, různé alergie a epilepsii.

B. Zdravotní omezení klientů v roce 2009

Nejčastější zdravotní omezení klientů v roce 2009
psychické onemocnění
problémy pohybového aparátu
epilepsie
cévní mozková příhoda
nedoslýchavost
úraz

V roce 2009 převládala mezi zdravotními omezeními psychická onemocnění – deprese, úzkosti aj.. Dále to byly problémy pohybového aparátu, epilepsie, cévní mozková příhoda, nedoslýchavost či úraz.

C. Zdravotní omezení klientů v roce 2010

Nejčastější zdravotní omezení klientů v roce 2010
problémy pohybového aparátu
psychické onemocnění
hypotenze
nedoslýchavost
astma
úraz
alergie

V roce 2010 měli klienti nejčastěji problémy pohybového aparátu, následovala psychická onemocnění, hypotenze, nedoslýchavost, astma, úraz a alergie.

D. Zdravotní omezení klientů v roce 2011

Nejčastější zdravotní omezení klientů v roce 2011
epilepsie
problémy pohybového aparátu
astma
alergie
psychická onemocnění
dětská mozková obrna

V roce 2011 byla nejčastějším zdravotním omezením klientů epilepsie. Dále potom problémy pohybového aparátu, astma, alergie, psychická onemocnění a dětská mozková obrna.

Otázka č. 3 Jak dlouho byli klienti registrovaní na ÚP?**Tab. 3 délka evidence**

Rok / délka registrace	2008		2009		2010		2011	
	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%
méně než 1 rok	1	11%	1	14%	0	0%	2	22%
1 - 2 roky	2	22%	5	71%	4	57%	6	67%
3 - 4 roky	3	33%	0	0%	3	43%	0	0%
Více jak 5 let	3	33%	1	14%	0	0%	1	11%
Celkem	9	100%	7	100%	7	100%	9	100%

Tuto tabulku jsem rozdělila do několika kategorií, podle toho, jaké byly nejčastější odpovědi. V roce 2008 byli klienti nejčastěji registrovaní na ÚP 3 - 4 roky – 3 klienti a více jak 5 let – také 3 klienti, 1 – 2 roky – 2 klienti a jeden klient byl registrován méně než 1 rok.

V roce 2009 bylo nejvíce klientů registrováno na ÚP nejčastěji 1 - 2 roky – 5 klientů, méně než rok pak 1 klienti a více jak 5 let 1 klient.

V roce 2010 byli nejčastěji evidováno na ÚP 4 klienti a to 1- 2 roky, a 3 klienti 3 – 4 roky.

V roce 2011 byli nejčastěji evidováni na ÚP klienti 1 – 2 roky – 6 klientů, 2 klienti – méně než rok a jeden klient více jak 5 let.

Otázka č. 4 Jaké nároky na práci měli nejčastěji účastníci poradenské činnosti?

Každý z klientů měl možnost popsat, jak by podle něj měla vypadat jeho práce od délky doby práce až po konkrétní činnost, kterou by mohl vykonávat. Toto vše jsem utřídila a přehledně zpracovala do tabulky ty odpovědi, které se vyskytovali častěji. Do tabulky jsem také zahrнула odpovědi, které se objevily alespoň u jednoho klienta.

Tab. 4**A. 2008**

Představa o práci - pracovní podmínky	Počet klientů
zkrácený úvazek (4 - 6 hod)	5
dopolední i odpolední směny	3
plný úvazek	2
NE manuální a fyzicky náročnou práci	2
konkrétní činnosti	
úklid	4
pomocné práce	4
práce na zahradě	3
roznos letáků a novin	2
oprava zemědělských strojů	1
oprava kol	1
práce s různými materiály	1
práce na PC	1
pomoc ve škole/školce	1
není si jist, zda by práci zvládl	1

Klienti poradenské činnosti v roce 2008 stáli nejvíce o zkrácený úvazek (4 – 6 hodin) – 5 klientů, dále o dopolední i odpolední směny – 3 klienti, plný úvazek -2 klienti a naopak nechtěli, aby práce byla manuální či fyzicky náročná – 2 klienti. Z konkrétních činností vybírám z tabulky dvě nejčastější a to byly - úklid - 4 klienti a pomocné práce – 4 klienti.

B. 2009

Představa o práci - pracovní podmínky	Počet klientů
6 - 12 hod	4
směnný provoz	3
samostatná práce	3
zkrácený úvazek	2
lehké práce	2
týmová práce	1
uvnitř i venku	1
práce doma	1
manuální činnost	1
konkrétní činnosti	
doplňování zboží	3
prodavač	3
úklid	2
technické činnosti	2
vrátný/vrátná	2
skladník	2
práce v IT	2
pomocné práce	2
hlídací služba	1
čistič	1
montáž	1

Klienti poradenské činnosti v roce 2009 měli představu o práci následující: přáli si pracovní dobu 6 – 12 hod – 4 klienti, směnný provoz – 3 klienti, samostatnou práci – 3 klienti, zkrácený úvazek – 2 klienti, lehké práce – 2 klienti. Jednou se objevily i odpovědi – týmová práce, práce vevnitř i venku, práce doma a manuální činnost.

V případě konkrétní práce, kterou by chtěli vykonávat, se nejčastěji objevovaly odpovědi: doplňování zboží – 3 klienti a prodavač – 3 klienti.

C. 2010

Představa o práci - pracovní podmínky	Počet klientů
střídání poloh	7
samostatná práce	5
týmová práce	4
zkrácený úvazek	4
plný úvazek	3
práce vevnitř	2
směny	2
vedení lidí	2
práce venku	1
konkrétní činnosti	
pomocné práce	5
vrátný/vrátná	2
řidič	2
administrativní činnost	1
úklid	1
švadlena	1
design	1
konstruktér	1
telefonista	1
suché vazby	1

Klienti poradenské činnosti v roce 2010 měli představu o práci především střídání poloh – 7 klientů, chtěli pracovat samostatně – 5 klientů, ale také v týmu – 4 klienti, na zkrácený úvazek – 4 klienti, na plný úvazek chtěli pracovat 3 klienti, vevnitř pak 2 klienti, na směny – 2 klienti, vést lidi chtěli 2 klienti a jeden klient měl představu pracovat venku. Mezi nejčastější konkrétní činnosti patřily pomocné práce – 5 klientů.

D. 2011

Představa o práci - pracovní podmínky	Počet klientů
bezpečné prostředí	5
dopoledne i odpoledne	4
práce na zkrácený úvazek	3
fyzicky nenáročná práce	2
práce jen v místě bydliště	2
práce na celý úvazek	1
práce od pondělí do pátku	1
konkrétní činnosti	
úklid	5
pomocné práce	3
práce doma	2
doplňování zboží	1
prodej	1
práce se zvířaty	1
kancelářská práce	1
vrátný/vrátná	1
práce ve skladě léčiv	1
práce na páse	1

V roce 2011 měli klienti poradenské činnosti představu o práci: pracovat v bezpečném prostředí – 5 klientů, pracovat dopoledne i odpoledne – 4 klienti, pracovat na zkrácený úvazek chtěli pracovat 3 klienti, fyzicky nenáročnou práci chtěli 2 klienti. Stejný počet klientů chtělo pracovat v místě svého bydliště. Pracovat na celý úvazek chtěl jeden klient a jeden klient chtěl práci na všechny pracovní dny (od pondělí do pátku). Nejčastější konkrétní činností, kterou by klienti chtěli vykonávat, uváděli úklid – 5 klientů.

Otázka č. 5 Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání účastníků poradenské činnosti?

Tab. 5 Nejvyšší dosažené vzdělání účastníků poradenské činnosti

Rok/ vzdělání	2008		2009		2010		2011	
	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%
ZŠ	4	44%	1	14%	2	29%	1	11%
SŠ + maturita	0	0%	1	14%	2	29%	2	22%
SOU	4	44%	5	71%	3	43%	6	67%
VŠ	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
jiné	1	11%	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	9	100%	7	100%	7	100%	9	100%

V roce 2008 bylo nejvyšší dosažené vzdělání klientů – základní škola a střední odborné učiliště. V tomto roce jeden z účastníků uvádí jako své nejvyšší dosažené vzdělání DC – Rodinná škola.

V roce 2009 bylo nejčastějším nejvyšším dosaženým vzděláním klientů střední odborné učiliště. Jeden z klientů v tomto roce uvedl jako své nejvyšší dosažené vzdělání základní školu a jeden střední školu s maturitou.

V roce 2010 bylo nejčastějším nejvyšším dosaženým vzděláním klientů střední odborné učiliště. Základní školu uvedli dva klienti jako své nejvyšší dosažené vzdělání a taktéž dva uvedli střední školu s maturitou.

V roce 2011 bylo opět nejčastějším dosaženým vzděláním klientů střední odborné učiliště, dva klienti uvedli své nejvyšší dosažené vzdělání střední školu s maturitou a jeden klient základní školu.

Otázka č. 6 V čem by nejčastěji potřebovali účastníci poradenské činnosti podporu před nalezením práce?

Tab. 6 Potřeby podpory účastníkům poradenské činnosti před nalezením práce

Na tuto otázku mohli klienti podat i více odpovědí.

A. 2008

Odpovědi klientů v roce 2008
najít si práci
dohled
vyřídít důchod

Nejčastější odpověď v tomto roce byla „najít si práci“. Jeden z klientů odpověděl, že by potřeboval „dohled“ a jeden by potřeboval „vyřídít důchod“.

B. 2009

V tomto a následujícím roce byla vytvořena tabulka možných odpovědí, v čem by klienti potřebovali podporu před nalezením práce. Což je nejspíš důvodem proč odpovědi přibylo.

Odpovědi klientů v roce 2009
vyhledávání práce
jednání na úřadech (ÚP, MM, OSSZ)
telefonování
orientace na pracovním trhu, v nabídce volných míst
představa o vhodném vlastním pracovním uplatnění
orientace v problematice zdravotního postižení, ID, dávkách sociálního zabezpečení
jednání se zaměstnavatelem a ve firmě
komunikace

C. 2010

Odpovědi klientů v roce 2010
posouzení vlastních schopností
představa o vhodném vlastním pracovním uplatnění
orientace v problematice zdravotního postižení, ID, dávkách sociálního zabezpečení
jednání na úřadech (ÚP, MM, OSSZ)

D. 2011

Odpovědi klientů v roce 2011
vyhledávání práce
orientace na pracovním trhu, v nabídce volných míst
jednání se zaměstnavatelem a ve firmě
představa o vhodném vlastním pracovním uplatnění
orientace v problematice zdravotního postižení, ID, dávkách sociálního zabezpečení
telefonování
jednání na úřadech (ÚP, MM, OSSZ)

Otázka č. 7 Jaké nejčastější důvody vedly účastníky k tomu, proč chtějí pracovat?

Tab. 7 Nejčastější důvody účastníků poradenské činnosti, proč chtějí pracovat

2008	2009	2010	2011
finance	finance	finance	finance
	aktivizace	aktivizace	sociální kontakt

U této otázky mohli účastníci zvolit několik odpovědí. Vybrala jsem proto ty, které převládaly nejčastěji. Podle tabulky jde vidět, že nejčastějším důvodem, proč chtějí účastníci poradenského programu pracovat, jsou „finance“. Druhou nejčastější byla v letech 2009 a 2010 – „aktivizace“. V roce 2011 byl pak druhou nejčastější odpovědí „sociální kontakt“.

Otázka č. 8 Využívají účastníci poradenské činnosti i jiné služby, kontakty, opory?

Tab. 8 Sociální kontakty, jiné zdroje opory, jiné služby, kterých účastníci poradenské činnosti využívají

2008	2009	2010	2011
ÚP	ÚP	ÚP	ÚP
	APZ Spolu	APZ Spolu	žádné
	Restart		
	Rodina		

U této otázky mohli klienti poradenské činnosti uvést více odpovědi. Nejčastějším sociálním kontaktem je v letech 2008 – 2011 Úřad práce. V letech 2009 a 2010 klienti dále uvádí APZ Spolu a v roce 2009 dále ještě Restart a vlastní rodinu jako sociální kontakt.

Otázka č. 9 Jaký stupeň invalidity měli nejčastěji klienti poradenské činnosti?

Tab. 9 Nejčastější stupeň invalidity

Rok/ vzdělání	2008		2009		2010		2011	
	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%	Abs.č.	%
ZZ	1	11%	0	0%	0	0%	4	44%
1. stupeň	8	89%	6	86%	7	100%	5	56%
2. stupeň	0	0%	1	14%	0	0%	0	0%
3. stupeň	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	9	100%	7	100%	7	100%	9	100%

Osoby se zdravotním znevýhodněním neboli ZZ jsou stále v evidenci, Úřad práce však již nerozhoduje, zda je osoba ZZ, neboť status byl zrušen od té doby, co se ČID změnil na invaliditu 1. a 2. stupně. Do konce roku 2008 se tedy jednalo o ČID, ale od roku 2009 došlo ke změně označení na invaliditu 1. a 2. stupně.

Z tabulky vyplývá, že nejčastěji se poradenské činnosti v roce 2008 zúčastnili převážně klienti s 1. stupněm invalidity (8). Jeden klient byl pak osobou se zdravotním znevýhodněním. V roce 2009 šlo nejčastěji o klienty s 1. stupněm invalidity (6) a jednoho s 2. stupněm invalidity.

V roce 2010 se poradenské činnosti zúčastnili jenom klienti s 1. stupněm invalidity (7) a v roce 2011 s 1. stupněm invalidity (5) a osoby se zdravotním znevýhodněním (4).

Otázka č. 10 Jaké jsou nejčastější speciální dovednosti (cizí jazyk, práce na PC) klientů poradenské činnosti?

Tab. 10 Nejčastější speciální dovednosti (cizí jazyk, práce na PC)

2008	2009	2010	2011
práce na PC	práce na PC	práce na PC	práce na PC
	cizí jazyk	cizí jazyk	

Nejčastější odpovědí byla u této otázky práce na PC a to ve všech sledovaných 4 letech. Účastníci většinou nepokládali své znalosti na PC za nejlepší, ovládali však alespoň základy práce na něm. Druhou nejčastější odpovědí v roce 2009, 2010 byl cizí jazyk.

ZÁVĚR VÝZKUMU

Na začátku jsem si stanovila dílčí výzkumné otázky, na které si zde odpovím.

1. Jakého pohlaví byli nejčastěji účastníci poradenské činnosti a jaký byl nejčastěji jejich věk.

Za období let 2008 – 2011 se poradenské činnosti zúčastnilo 17 žena 15 mužů. Nejčastěji se jednalo o klienty věkové kategorie 31 – 40 - 13 klientů, dále věkové kategorie 20 – 30 - 10 klientů, 8 klientů 51 a více let a jeden klient 41 – 50 let. Žádný z klientů nespadal do věkové kategorie mladší než 20 let.

2. Jaké bylo nejčastější zdravotní omezení účastníků poradenské činnosti a jejich nejčastější stupeň invalidity?

Mezi nejčastější tři zdravotní omezení, která se vyskytovala ve všech čtyřech sledovaných letech, byly problémy pohybového aparátu, psychické onemocnění a epilepsie. Nejčastější byl u klientů I. stupeň invalidity - 26 klientů, mezi osoby se zdravotním znevýhodněním se řadilo 5 klientů a jeden klient s II. stupněm invalidity.

3. Jaké bylo nejvyšší dosažené vzdělání účastníků poradenské činnosti, ovládali klienti nějaké speciální dovednosti (PC, cizí jazyky), jak dlouho byli zaregistrováni na ÚP a jaké měli sociální kontakty, jiné zdroje opory či jiné služby, kterých využívali?

Nejčastější nejvyšší dosažené vzdělání u klientů bylo SOU – 18 klientů, základní vzdělání uvedlo 8 klientů, střední školu s maturitou uvedlo 5 klientů a jeden klient uvedl možnost jiné. Žádný z klientů neuvedl jako své vzdělání vysokou školu. Ze speciálních dovedností nejčastěji uváděli klienti práci na PC a v letech 2009 a 2010 ještě cizí jazyky. Nejčastěji byli klienti registrováni na ÚP 1 – 2 roky – 17 klientů, 3 – 4 roky – 6 klientů, více jak 5 let pak 5 klientů a 4 klienti byli zaregistrováni necelý jeden rok. Na otázku jaké mají sociální kontakty, jiné zdroje opory nebo služby, kterých využívali, nejčastěji uváděli Úřad práce a to všechny sledované roky. V roce 2009 a 2010 ještě uváděli APZ SPOLU a v roce 2009 i Restart a svou rodinu.

4. Proč chtěli účastníci poradenské činnosti pracovat, jaká byla jejich představa o práci a v čem by nejčastěji potřebovali účastníci poradenské činnosti podporu – před nalezením práce?

Účastníci poradenské činnosti chtěli nejčastěji pracovat z důvodu financí, v roce 2009 a 2010 uváděli jako důvod i aktivizaci a v roce 2011 ještě sociální kontakt.

KAZUISTIKA

Kazuistiku jsem zařadila jako ukázkou práce s klientem zařazeným do poradenské činnosti. Zařadila jsem ji také proto, že práce s klientem po ukončení poradenské činnosti nekončí, vždy je mu nabídnuta další pomoc ze strany APZ SPOLU Olomouc.

Klient - Libor- v době zařazení do poradenské činnosti v evidenci úřadu práce dva roky, uznán osobou se zdravotním znevýhodněním z důvodu pórůzové epilepsie, s nejvyšším dosaženým vzděláním úplně střední odborné vzdělání v oboru „Mechanik měření a regulace – elektromontér“. Jeho onemocnění ho limituje ve výběru zaměstnání, nemůže pracovat ve výškách, u strojů, ve směnném provozu – i noční, sám bez dozoru, a ve velkém teple. Jeho představa o práci je v oboru - v zemědělství, dále úklidové práce, od pondělí do pátku s 8-hodinovou pracovní dobou, s dojížděním v okolí Olomouce. Jeho hlavní motivací pro získání práce je finanční odměna, protože bydlí u rodičů –starobních důchodců, kteří ho živí. On sám nemá nárok na žádné sociální dávky. Ze vstupního dotazníku vyplynulo, že Libor potřebuje podpořit a zlepšit se v orientaci na pracovním trhu, potřebuje pomoc při vyhledávání pracovního místa, při jednání se zaměstnavatelem (umět se o místo ucházet, oslovit zaměstnavatele, účastnit se výběrového řízení), pomoc při jednání na úřadech. Dále z dotazníku vyplynulo, že v případě, že by mu byla nalezena vhodná práce, potřebuje Libor pomoc v pracovně právních záležitostech před nástupem do zaměstnání a pomoc při naučení pracovního úkonu. Nejprve si tedy za pomoci pracovníků APZ SPOLU Olomouc vytvořil životopis, který následně e-mailem rozesílal po místních firmách. Bylo mu doporučeno opatřit si nové vyjádření od lékaře k povolení práce na nočních službách a práce na směny, což učinil. Hledání práce se tak mohlo rozšířit i na jiné profese, zejména v rámci hlídací služby - na pozici vrátný. Při hledání práce u místních úklidových a hlídacích služeb aktivně spolupracoval - účastnil se několika výběrových řízení. Nástup do zaměstnání se však nakonec bohužel neuskutečnil ze zdravotních důvodů. V průběhu poradenské činnosti absolvoval také rekvalifikaci „Základy práce s PC. Liborovy potřeby umět se ucházet o místo, umět oslovit zaměstnavatele a účastnit se výběrového řízení byly naplněny v rámci job-klubů, které v průběhu poradenské činnosti absolvoval. Bohužel, v září 2011 Liborovi zemřela maminka a on se tak ocitl v tíživé osobní a následně také sociální situaci. Rodina od smrti maminky žila totiž již jen z jednoho příjmu. Z důvodu poklesu finančních prostředků mu pracovnice APZ SPOLU Olomouc doporučila požádat o sociální dávky s možností pomoci při jednání na úřadech, což využil. Bohužel vyšlo také najevo, že Libor má exekuce z

důvodu neplacení výživného. Situace byla pracovníci APZ SPOLU Olomouc konzultována s Poradnou při finanční tísní, kdy byla Liborovi nabídnuta pomoc při jednání s exekutorem a s manželkou, která podala návrh na exekuci.

Poradenskou činnost ukončil Libor v listopadu 2011. Byla mu však APZ SPOLU Olomouc nabídnuta možnost další spolupráce, ať už při vyřizování osobních záležitostí, tak pro další spolupráci při hledání zaměstnání, prostřednictvím služby sociální rehabilitace, případně využitím alternativních programů, např. InternetPoradny. I když Libor krátce po ukončení poradenské činnosti nastoupil do zaměstnání na místo dotované úřadem práce, spolupráce s APZ SPOLU Olomouc pokračuje i nadále. Jednak mu pracovníci APZ SPOLU Olomouc pomáhají při řešení exekuce, a jednak mu pomáhají s administrativou spojenou s žádostí o invalidní důchod. S pomocí pracovníků APZ SPOLU Olomouc si také vypsál a podal žádost o uznání invalidity, která byla postoupena Okresní správě sociálního zabezpečení Olomouc. Protože Liborovi invalidita přiznána nebyla, ačkoliv jeho zdravotní stav se neustále zhoršuje, pomohli mu pracovníci APZ SPOLU Olomouc s odvoláním. Výsledek řízení není zatím znám, nicméně i v případě negativního výsledku jsou pracovníci APZ SPOLU Olomouc připraveni nabídnout Liborovi pomoc i nadále.

TÉMATA JOB - KLUBŮ

Skupinové poradenství je pro klienty poradenské činnosti možností, jak se se naučit nové dovednosti, upevnit si své znalosti, získat nové informace – např. ohledně finančních problémů, mají možnost navázat nové kontakty, někdy i přátelství, a hlavně se ubezpečit, že se svými problémy nejsou sami. Měla jsem možnost v roce 2011 se jednotlivých job – klubů zúčastnit, níže uvádím své postřehy.

Téma: seznámení s průběhem poradenské činnosti, BOZP

Programem bylo seznámení a uvítání účastníků, představení organizace a pracovníků Agentury PZ SPOLU Olomouc, objasnění předmětu a cílů poradenské činnosti, seznámení s obsahem dohody o provádění poradenství, práva a povinnosti účastníků, poučení o bezpečnosti pohybu na pracovišti a bezpečnosti práce.

Téma: nezaměstnanost – jednice – osobnost

Programem bylo představení jednotlivých účastníků, odkud jsou, jakou práci zkoušeli hledat, sdílení zkušeností při hledání práce, osobní těžkosti plynoucí ze špatné sociální a osobní situace. Hlavním cílem ale bylo zamyšlení, jakou důležitou roli hraje v životě člověka práce, za tímto účelem byly vytvořeny dvě skupiny, z nichž každá měla za úkol uvést alespoň pět důvodů, proč pracovat, co práce přináší. Obě skupiny se překvapivě shodly na prvních dvou důvodech, což byly peníze a kolektiv. Jednotlivé body byly poté podrobně rozebrány a účastníci přidávali své osobní zkušenosti z předchozích zaměstnání.

Téma: první dojem při oslovování zaměstnavatele

Programem bylo úvodní kolečko na téma „Jak se Vám od našeho posledního setkání dařilo“. Poté si individuálně každý účastník prohlédl náhodně vybranou fotografii neznámého muže a měli si o něm v duchu vytvořit úsudek, který poté prezentovali veřejně. Bylo zdůrazněno, že první dojem si vytváří prostřednictvím zraku, teprve poté následuje barva hlasu a vyjadřování a poté až verbální projev. Účastníci byli upozorněni i na skutečnost, jak velkou roli hraje to, jak vypadají, když se jdou ucházet o práci (oblečení, účes, decentnost). Nakonec byli upozorněni na chyby při posuzování druhých lidí (haló efekt, předsudky, stereotypy).

Téma: oslovování zaměstnavatele – telefonování

Programem bylo opět úvodní kolečko, poté si nejprve účastníci sdělili své zkušenosti s telefonováním obecně a jaký je rozdíl mezi neformálním telefonátem s např. kamarádem a mezi formálním telefonátem zaměstnavateli s žádostí o místo. Společně si pak skupinka vytvořila stručný návod, jak úspěšně telefonovat, jak se připravit, jaké zvolit místo, které potřebné dokumenty si nachystat, na jaké otázky se připravit, jaké jsou zásady zdvořilé komunikace, účastníkům byli sděleny i konkrétní obecné fráze, závěrem proběhl nácvik konkrétního telefonátu, kdy jeden z účastníků hrál zájemce o práci a druhý zaměstnavatele.

Téma: řeč těla

Programem bylo opět úvodní kolečko, a poté byly s účastníky probrány jednotlivé typy neverbální komunikace (komunikační vzdálenosti, podání ruky, polohy a držení těla, sezení a druhy sedu, srozumitelnost gest s příklady ze života, komunikace vzhledem – co se skrývá za oblečením, co vysíláme vzhledem, vhodné a nevhodné oblečení na pohovor).

Téma: základy první pomoci

Toto téma bylo job klubu zařazeno pro velký zájem samotných účastníků, které předvedla Mgr. Lucie Mlatečková. Prostřednictvím powerpointové prezentace byla představena témata jako např. resuscitace dospělého a dítěte, druhy krvácení, bodné a sečné rány, bodnutí hmyzem, a praktický nácvik resuscitace na figuríně a obvazové techniky. Pro účastníky toto téma bylo velice poučné, neboť si buď zopakovali, nebo se naučili základní informace a techniky první pomoci.

Téma: finanční gramotnost a domácí rozpočet

Toto téma bylo pro klienty poučné v několika směrech. Za prvé měli za úkol vytvořit rozpočet fiktivní rodiny, na základě kterého zjistili, jaké jsou obvyklé životní náklady, příjmy a výdaje. Za druhé nenaučili sestavit domácí rozpočet, při této aktivitě ne všichni klienti měli přehled o poplatcích spojených s bydlením a chodem domácnosti. Za třetí bylo probráno velice aktuální téma, a sice půjčování peněz (jaké mají osobní zkušenosti s půjčkami, jaké jsou druhy půjček na finančním trhu, byli upozorněni na figly nebankovních podniků). Závěrem byli poučeni, co dělat v situaci, kdy se zadluží. K tomuto tématu se skupina vrátila těsně před ukončením poradenské činnosti, neboť se blížilo vánoční období, kdy se objevuje velké množství firem, které „snadno a rychle“ půjčí peníze. Klienti byli opakovaně upozorněni na úskalí, probírala se problematika týkající se osobního bankrotu, exekuce, finanční gramotnosti, hospodaření s penězi, spoření. Výstupem bylo, že je dobré

udělat si plán hospodaření domácnosti, případně, kdo jim s tímto může pomoci a pokud se zadluží, tak tzv. rozumným zadlužením, a pokud to není nutné, nezadlužit se vůbec.

Téma: relaxace

S účastníky byly probrány možnosti, jak můžou sami relaxovat, jak je důležité umět relaxovat, a především umět používat techniku správného dýchání, kdy pomocí zklidnění a zpravidelnění dechu lze snadněji čelit stresovým situacím a lépe je zvládnout (např. pohovor u zaměstnavatele).

Téma: asertivita

Účastníkům byl vysvětlen pojem asertivita, jakým způsobem ji používat a uplatňovat při různých jednáních, v pracovním a běžném životě, na instruktážním videu jim byly představeny různé situace, kde účastník při rozhovoru využil pasivitu, agresivitu a asertivitu, klienti měli možnost si na krátkých cvičeních osobně vyzkoušet různé druhy jednání.

Téma: seznámení s městskou policií a její činností

Toto téma bylo opět zvoleno na základě zájmu ze strany účastníků, kdy na základě předchozí domluvy ve stanoveném termínu dorazil zástupce městské policie. Účastníkům poté představil nejen vybavení policisty a uniformu, ale především je seznámil s činností městské policie. Při praktických ukázkách byli účastníci i v roli figurantů. Poté byly zodpovězeny dotazy vztahující se k dané problematice (např. téma alkohol na veřejnosti, rušení společného soužití, dopravní přestupky, zodpovědnost za škodu na vozidle patřící zaměstnavateli, první pomoc, jízda autem v extrémních situacích).

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské diplomové práce bylo zhodnocení efektivity poradenského programu „Poradenská činnost“, tzn., zjistit, jaký přínos má pro uchazeče se zdravotním postižením, kteří jej absolvují a zda má smysl tuto poradenskou aktivitu nabízet i v dalších letech.

Zaměřila jsem se nejdříve na to, jak poradenská činnost probíhá. Pro tyto účely jsem zvolila poradenskou činnost, která probíhala v letech 2008 – 2011. Ze závěrečných zpráv z jednotlivých let vyplývají následující skutečnosti: všichni sledovaní klienti se zúčastnili skupinového poradenství, v rámci kterého si procvičili nebo se naučili komunikačním dovednostem a dalším dovednostem souvisejícími s vyhledáváním vhodného zaměstnání. Všem klientům byla v rámci individuálního poradenství nabídnuta maximální podpora při hledání zaměstnání. Z celkového počtu 32 klientů byla 14 účastníkům zajištěna tzv. předprofesní praxe, která ve většině případů přerostla v pracovní poměr.

V empirické části jsem hledala odpovědi na otázky: jakého pohlaví a věku nejčastěji byli uživatelé poradenské činnosti, jaké měli nejčastější zdravotní omezení, jaké bylo jejich nejvyšší dosažené vzdělání, zda měli speciální dovednosti, délku evidence na úřadu práce, jaké měli sociální kontakty, případně zda využili i jiných zdrojů při hledání práce, proč chtěli pracovat, jaká byla jejich představa o práci a jako pomoc by při hledání práce potřebovali. Odpovědi na otázky jsem shrnula v části Závěr výzkumu. Zde bych však chtěla vyzdvihnout několik skutečností. Z výsledků vyplývá, že podíl mužů a žen byl přibližně stejný - 17 žen a 15 mužů. Nejčastěji se poradenské činnosti zúčastnilo 13 klientů ve věkové kategorii 31 – 40 let. Jako nejčastější zdravotní omezení klienti uváděli problémy pohybového aparátu, avšak zajímavé je, že hned na druhém místě se jednalo o onemocnění psychická. Pokud jde o délku evidence, nejvíce klientů uvedlo 1 - 2 roky. Jako nejvyšší dosažené vzdělání bylo uvedeno nejvíce SOU – 18 klientů. Zajímavé bylo vysledovat, jaké měli klienti nároky na práci. Většina klientů – celkem 14 – mělo zájem o práci na zkrácený úvazek, hned poté následoval zájem o úvazek plný – celkem 10 klientů. Avšak hned 12 klientů mělo zájem o práci ve směnném provozu. Z profesí měli nejvíce zájem o úklid a pomocné práce. Většina klientů také uvedla, že by jako podporu potřebovali pomoc při vyhledávání práce. Nejčastějším důvodem, proč chtěli pracovat, se ukázala finanční stránka, a to ve všech sledovaných obdobích.

Všichni klienti se také zúčastnili skupinového poradenství formou job – klubů. Zde se klienti nejen zapojovali do jednotlivých činností souvisejících s náplní job klubů, ale také navázali nové sociální kontakty a přátelství, prohloubili si své znalosti, zlepšili dovednosti nebo získali dovednosti nové. Témata job klubů byla velice různorodá. Jejich cílem bylo klientům pomoci najít nejen nové možnosti při hledání práce, ale také upozornit na problematické situace běžného osobního, případně rodinného života.

Na základě výše uvedených skutečností jsem přesvědčena, že poradenský program „Poradenská činnost“ má svou nezastupitelnou roli v nabídkách poradenských aktivit Úřadu práce v Olomouci. Lze konstatovat, že klienti, kteří absolvují poradenskou činnost, mají výrazně lepší podmínky, jak se znovuzачlenit na trh práce. V rámci poradenské činnosti si nejen zlepšili své znalosti a dovednosti, případně získají nové, ale naučí se, jak efektivně postupovat při hledání zaměstnání, jak správně kontaktovat zaměstnavatele, jak vystupovat při jednání s potenciálním zaměstnavatelem. V neposlední řadě díky sociálnímu kontaktu ve skupině mají možnost nejen vyměnit si názory, poznat nové lidi, získat přátele a ubezpečit se, že nejsou se svými problémy sami. Proto si myslím, že poradenská činnosti by měla být Úřadem práce v Olomouci i nadále nabízena jako jedna z efektivních poradenských aktivit, které klientům výrazně pomáhají při návratu na trh práce.

Jelikož není k dispozici zpětná vazba klientů se spokojeností náplně poradenské činnosti, na základě které by se případně mohla náplň poradenské činnosti upravit nebo rozšířit, vložila jsem jako přílohu návrh dotazníku spokojenosti klientů s poradenskou činností, který by mohl zjistit validní výsledky nejen pro APZ SPOLU Olomouc, ale také pro Úřad práce v Olomouci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

HALÁSKOVÁ, R.: *Trh práce a politika zaměstnanosti*, Ostrava: Ostravská univerzita, katedra psychologie, 2001. ISBN 80-7042-595-4.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

Metodický materiál k publikaci Pracovní listy – job klub, Asistence o.s., Praha 2007, ISBN 978-80-254-0858-2.

PLESNÍK V., RICHTEROVÁ B., QUISOVÁ S. *Problém dlouhodobé nezaměstnanosti. Praxe a východiska*. Krnov: Reintegra, 2006. ISBN 80-239-7140-9.

RICHTEROVÁ, B. a kol. *Teorie a praxe problematiky zaměstnávání osob se zdravotním postižením v České republice*. Krnov: Reintegra, 2011. ISBN 978-80-254-9526-1.

SLUPKOVÁ, V. Podporované zaměstnávání. In *Problematika zaměstnávání občanů se zdravotním postižením*. První. Praha: MO SV, EQUAL, 2005. Studijní text. ISBN 80-903598-1-7.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6

Zákon č.. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti.

Internetové zdroje:

www.unie-pz.cz

portal.mpsv.cz

www.mopo-cz.eu

www.spoluolomouc.cz

www.janska.estranky.cz

Interní materiály Úřadu práce v Olomouci

OLA - X - 18/2008

OLA – X - 2/2009

OLA – X - 11/2010

OLA - X – 1/2011

Interní materiály APZ SPOLU Olomouc

Závěrečná zpráva k poradenské činnosti v roce 2008

Závěrečná zpráva k poradenské činnosti v roce 2009/2010

Závěrečná zpráva k poradenské činnosti v roce 2010

Závěrečná zpráva k poradenské činnosti v roce 2011

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ÚP Úřad práce

OZP osoba zdravotně postižená

Např. například

ZP zdravotně postižený

Aj. a jiné

PZ podporované zaměstnávání

APZ agentura podporovaného zaměstnávání

ZZ zdravotně znevýhodněný

ČID částečná invalidita

SOU střední odborné učiliště

SŠ střední škola

VŠ vysoká škola

Tzv. takzvaný

Tzn. to znamená

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Vývoj počtu uchazečů se zdravotním postižením v Olomouckém kraji	12
Tabulka 2 Počet klientů zařazených v jednotlivých letech.....	25
Tabulka 3 Způsob ukončení poradenské činnosti.....	25
Tabulka 4 Náklady na poradenskou činnost na osobu v jednotlivých letech	25
Identifikační znaky 1 Počet klientů v jednotlivých letech.....	33
Identifikační znaky 2 Počet klientů v jednotlivých letech podle pohlaví.....	33
Tab. 1 Věk klientů účastnících se poradenské činnosti	35
Tab. 2	36
Tab. 3 Délka evidence na ÚP?.....	37
Tab. 4	38
Tab. 5 Nejvyšší dosažené vzdělání účastníků poradenské činnosti.....	41
Tab. 6 Potřeba podpory účastníkům poradenské činnosti před nalezením práce	42
Tab. 7 Nejčastější důvody účastníků poradenské činnosti, proč chtějí pracovat	43
Tab. 8 Sociální kontakty, jiné zdroje opory, jiné služby, kterých účastníci poradenské činnosti využívají	44
Tab. 9 Nejčastější stupeň invalidity.....	44
Tab. 10 Nejčastější speciální dovednosti (cizí jazyk, práce na PC)	45

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P1: NÁVRH DOTAZNÍKU SPOKOJENOSTI S PORADENSKOU ČINNOSTÍ

PŘÍLOHA P 1: NÁVRH DOTAZNÍKU SPOKOJENOSTI S PORADENSKOU ČINNOSTÍ

Doporučení pro další kroky:

Dotazník spokojenosti při ukončení poradenské činnosti.

Vážení uživatelé,

Rádi bychom se Vás zeptali na několik otázek týkajících se poradenské činnosti, které by prověřily její úroveň, a zároveň bychom se dozvěděli, jak jste s ní byli Vy spokojeni. Vaše odpovědi bereme jako podnětné pro další vývoj poradenství.

Dotazník je **anonymní**, proto Vás žádáme o pravdivé odpovědi, aby výsledky co nejvíce odpovídaly realitě.

Zakroužkujte u každé otázky prosím vždy **jednu odpověď**, která nejvíce vystihuje Váš názor, či podle potřeby doplňte svou odpověď slovně.

Otázky označené kurzívou patří mezi nepovinné otázky, avšak budeme rádi, když je také vyplníte.

Název poradenské činnosti:.....

Termín a místo konání:

1. Poznatky z poradenství byly pro mě nové

- a) Úplně
- b) Většinou ano
- c) Většinou ne
- d) Vůbec ne
- e) nevím

2. Myslím si, že získané poznatky jsou uplatnitelné v praxi

- a) určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne
- e) Nevím

3. Probíraná témata (tedy náplň poradenské činnosti) v rámci poradenství považuji za vhodná

- a) určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne
- e) Nevím

4. *Co jste postrádal/a v náplni poradenské činnosti nebo naopak, co bylo podle Vás v programu zbytečné.*

.....
.....
.....

5. Odborná úroveň lektorů po teoretické stránce i znalostí z praxe byla podle mě:
- Velmi dobrá
 - uspokojivá
 - nepříliš uspokojivá
 - neuspokojivá
 - Nevím
6. *Uveďte se, kterým z lektorů jste po odborné stránce by/a či nebyla spokojen/a a proč*
-
-
-
7. Vyhovoval Vám způsob výkladu tématu (tedy tempo postupu, možnost dotazů, úroveň vysvětlování problémů, procvičování, diskuze aj)?
- určitě ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Určitě ne
 - Nevím
8. *Pokud jste v předchozí otázce zvolil/a odpověď c) nebo d) uveďte prosím, u kterých lektorů Vám vyhovoval styl výuky a důvod:*
-
-
-
9. Vyhovoval Vám způsob organizace poradenství, to znamená, jak byla výuka rozvržena ve dnech a týdnech?
- určitě ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Určitě ne
 - Nevím
10. *Pokud jste v předchozí otázce zvolil/a odpověď c) nebo d) uveďte prosím, jaká organizace by Vám vyhovovala více:*
-
-
-
11. Prostředí, ve kterém program probíhal, Vám vyhovovalo?
- určitě ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Určitě ne
 - Nevím

12. V programu byl dostatek času na osvojení a procvičování probrané látky:

- a) určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne
- e) Nevím

13. Pokud poradenská činnost obsahovala praxi, odpovězte prosím na otázku: Považujete poradenský program, který jste absolvoval/a za přínos k celkovému zvládnutí látky?

- a) určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne
- e) Nevím

14. Pokud jste v předchozí otázce zvolil/a odpověď c) nebo d) uveďte prosím nedostatky a problémy, se kterými jste se v praxi setkal/a:

.....
.....
.....

15. V průběhu poradenství jsem se zajímal/a o následné zaměstnání:

- a) ano – mám zjištěno místo
- b) ano – není to jisté, ale mám příslib
- c) ano – ale bohužel bezvýsledně. Jednal jsem szaměstnavateli.
- d) ne

16. Máte dobré zkušenosti s jednáním pracovníků při zprostředkování zařazení do poradenské činnosti Úřadem práce v Olomouci pro Vás?

- a) určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne
- e) Nevím

17. Pokud jste v předchozí otázce zvolil/a odpověď c) nebo d) uveďte prosím co se Vám nelíbilo a případně také u kterého pracovníka:

.....
.....
.....

18. Vaše další připomínky, návrhy či doporučení:

.....
.....
.....

Děkujeme za spolupráci!

ANOTACE

Jméno a příjmení autora: Monika Matyášová

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie a andragogiky FF UP

Název bakalářské diplomové práce: Poradenská činnost uchazečům zdravotně postiženým evidovaným na Úřadu práce v Olomouci, ve spolupráci s Agenturou podporovaného zaměstnávání SPOLU Olomouc

Vedoucí práce: Ph.D. Pavel Veselský

Počet znaků: 73871

Počet příloh: 1

Počet použitých zdrojů: 20

Klíčová slova: zdravotně postižený, Úřad práce, nezaměstnanost, podporované zaměstnávání, poradenská činnost

Tato bakalářská diplomová práce se zabývá poradenskou činností uchazečům zdravotně postiženým evidovaným na Úřadu práce v Olomouci, ve spolupráci s APZ SPOLU Olomouc. Konkrétně v letech 2008 – 2011.

V teoretické části, která je rozdělena na tři kapitoly, jsem se zabývala tématy jako nezaměstnanost, popisem Občanského sdružení SPOLU Olomouc a konkrétně také poradenskou činností agentury podporovaného zaměstnávání Olomouc.

Empirická část je věnována výzkumu. Nejdříve nechybí potřebná metodologie a pak výsledky výzkumu. Součástí je také kazuistika jednoho klienta a témata job – klubů.

Cílem práce je popsat, jak probíhala poradenská činnost zdravotně postiženým uchazečů evidovaným na Úřadu práce v Olomouci, ve spolupráci s APZ SPOLU Olomouc v letech 2008 – 2011.

ANNOTATION

Key words: disabled person, Labour Office, unemployment, supported employment, advisory activities

This bachelor thesis is focused on consulting services for disabled applicants registered at Olomouc Labour Office, in cooperation with APZ SPOLU Olomouc particularly in years 2008-2011.

In theoretical part of this thesis which is divided in three chapters, I was dealing with topics like unemployment, description of civil association SPOLU Olomouc particularly about consultancy services for agency supported employment Olomouc.

Practical part is devoted to research. At the beginning there is necessary methodology and then results of research. Part of it is description focused on one client and job – clubs themes.

Goal of this thesis is to describe how consultancy services is taking place for disabled applicants registered at Olomouc Labour Office, in cooperation with APZ SPOLU Olomouc in years 2008-2011.